

DIRECTOR:
Dr. AUGUSTIN POPA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BLAJ — JUD. TÂRNAVA MICĂ

INSERATE:

Un șir garmond: 6 Lei. La
publicări repetate după
invoială

Umîrea

REDACTOR:
Prof. DUMITRU NEDA

ABONAMENTUL

Pe un an . . . . . 200 Lei
Pe 6 luni . . . . . 100 Lei
Pentru străinătate 400 Lei

Foale bisericescă-politică — Apare în fiecare Sâmbătă

La peștera Bethlehemului

Pribezi oboșiți sosesc în toiu nopții la Bethlehem. Maria, fecioara, simte aproape „plinirea vremii”; Iosif, protectorul, caută îngrijorat adăpost. Mildă nu are nimeni, și sălaş nu vrea să dea nimeni. Umezeala răsbate și frigul pătrunde la case. — Se face târziu, și în Bethlehem nici o nădejde. Iosif apucă frâul asinului. Orașelul nu vrea să știe de el, — îl va ocroti hotarul.

Și-așa se făcu. — Afară'n hotar, peșteră, și'n peșteră staul. În staul iesle, și'n iesle ogrinji. Tipenie de om. Pribezi intră, peștera-i primește. — Miez de noapte, pribezi trezi. Intunec greu.

Deodată minune: lumină'n staul, lumină afară. S'a născut „lumina lumii”. O stea se anină de bolta cerului. Svon de glasuri: „Mărire... pace”.

Asta-i istoria, care ne-a vrăjit copilăria, asta-i istoria care ne întărește bărbăția, asta-i istoria care ne va mângâia bătrâneța.

De câteori ne simțim și noi pribezi! De câteori istovim! Și de câteori nu vrea să ne primească nimeni! Nici rudenie, nici strein. Batem trudiți la toate porțile, și la toate inimile, și bătaia sună a gol. Porțile, încă, mai pot fi milostive, — inimile nu.

Esti copil orfan? A' tale-s drumurile. Ești bărbat lipsit și mahnit? Pară-ți bine de batjocura ce-ți rade din ochii semenului tău. Ești moșneag hârbit? Cum de te-a uitat moartea! — Biet om, iată-ți partea!

Da, asta ți-e soarta, dacă... Dacă nu crezi în Dumnezeu, și dacă nici semenul tău nu crede. Dacă nu crezi în Hristos, și dacă nici semenul tău nu crede. Dacă nu știi istoria Pruncului din Bethlehem, și dacă nici semenul tău nu o știe.

„Mărire... pace!”

Mărirea o vreau cerurile; li-se cuvine. În ceruri sălăsluiește Dumnezeu. Ziditorul și Stăpânul. Anturajul i-l formează îngerii și sufletele curate. Acestea își dau seama, înțeleg; acestea îl privesc față la față. Acestea nu mai au îndoieli, acestea nu se mai sbat, nu se mai muncesc. Nu știu decât să adore, nu știu decât să cânte.

O tu, fermecat colțisor al raiului, când mă vei primi și pe mine? Când voui spori și eu oastea sufletelor curate? Când voui privi față în față pe Creatorul și Stăpânul?

Facea o vreau oamenii. Intâi în necăjit, în păcătos sufletul lor. Apoi în familia lor: bărbatul să fie harnic și cu frica lui Dumnezeu, femeia cinstită și curată, copiii cuminiți și ascultători. O vreau în neamul lor; să-și facă fiecare datoria și egoismul să și-l știe jertfi binelui de obște. O vreau între neamuri, pe întreg rotogolul pământului, ca să nu se mai facă nedreptăți; ca cel tare să știe ocroti pe cel slab, și ca cel slab să știe respecta pe cel tare; ca toți să colaboreze într-o slujbă binelui și într-o stărpirea răului. Pace și nici decum războiu.

Și cine s'au bucurat cei dintâi de lumina, pacea și mărirea Bethlehemului? Păstorii, săracii, trudiții.

Pot și bogații, și înțelepții, și împărații să se bucure de Hristos. Pot și ei să profite pe urmele Lui. Ci parcă-i un blestem, ca tocmai vândătorii de comori, de avuții, de onoruri, de măriri, tocmai ei își uită de adevăratul profit, de adevărata bucurie. Ce păcat! Căci, doar și ei la fel sunt fiii lui Dumnezeu și frații buni și iubiți ai lui Hristos!

Hristos se naște...

Taină preamărită. — O școală la care bine este creștinului a merge

de prof. **DUMITRU NEDA**

Noaptea Sfântă, cu taina Nașterii celei mai pre sus de fire, covârșește toată mintea. Cadente de colinde, în amestec cu acorduri de tropare, catavasii și irmoase, își picură lin luminile de vrajă în sufletele celor ce se închină cu credință Cuvântului întrupat. Ingeri strălucitori, păstori smeriți, Fecioara Maică și Dreptul Iosif sunt un gând și o inimă: Pruncușorului din ieslea viflaimitănească i-se cuvine prinusul neîmpușinat al iubirii și slăvirii cetelor celor de sus ca și al pământenilor pentru cari, părăsind sânurile Tatălui, trup se face și cu oamenii petrece ca pe oameni să-i vindece, să-i apere, și pe cei vrednici de mântuire să-i mântuiască.

1. Hristos e medic. Cel mai mare doctoz al sufletelor și trupurilor. Vine în lume tocmai la vreme. Toate capetele erau tulburi și toate inimile lăncede. Vițiul se ridicase la cinstea virtuții și fărădelegii i-se cântau osanale. Sleite de vlagă și roase de îndoieli, neamurile toate zăceau în întunec și umbra morții. Sfârșeala fără mângâiere și fără chip de a-i scăpa se înstăpânise peste omenime. Și atunci vine mântuirea: Isus, fiul Fecioarei. Dată îi este Lui toată puterea, în ceriu și pe pământ, asupra sufletelor și trupurilor. Și nu este boală, de orice fel ar fi, pentru care să n'aibă leac tămăduitor. Cei din neamul Său după trup și străinii; slujitorii jertfelnicului mosaic și sutașul roman; cărturarii și vameșii; elementele de elită și obidiții glii: toți găsesc la El leac și balsam alinător în necazurile și durerile ce-i copleșesc. Vorba, atingerea, apropierea Lui dau tărie; în-sănătoșează; sângele Lui spală, curăță; reface și reînnoiește ca ale vulturului tinerețele celor îmbătrâniți de răutăți. Pentru aceasta așteaptă dela contemporani: încredere și inimă curățită

În schimb, săracii parcă sunt mai aproupe de inima Lui. Pentru valoarea sufletului lor? Nu. Pentru că sufletul omenesc are acelaș preț, ori că-i de bogat, ori că-i de sărac. Ci pentru că sărăcia pământească îl apropie pe om mai mult de sărăcia spiritului, pentru că pe omul sărac nu are ce să-l lege atât de mult și-atât de tare de bucuriile și plăcerile lumii acesteia.

Oricât însă ar fi de aproape săracii de inima lui Isus, totuș nu au nici ei parcurs liber în raiu. Și ei, pot nmai, să se bucure de Hristos, și, — poate-că, — posibilitatea lor e mai potențată. Să nu uite, așadar, nici unii nici alții acest mare adevăr.

Doamne, Isuse Hristoase, cea ce în iesle te-ai născut pentru mântuirea noastră, lasă-ne să simțim vraja ta, tăria brațului tău, și mai vârtos mângâierea binecuvântării tale!

G. Dănilă

în smerenie și căință; dela fiii veacurilor ce-au urmat: primirea cu vrednicie a tainelor rânduite de Dănsul. Indesebi: primirea spovedaniei și hrana euharistică. Și atunci: nu va rămânea lacrimă care să nu se șteargă, și nu va fi boală care să strice făpturii celei zidite după chipul și asemănarea lui Dumnezeu.

2. Fiul cel născut din Tatăl mai înainte de veci este apărătorul nostru. N'a fost și nu va fi în veci avocat asemenea Lui. Câtă necuprinsă greutate în întreprinderea acestui apărător Drag Treimelei celei de o ființă: orice va cere fi-va Lui. Mai ales că are drept să ceară și să împărtaşască pe cine vrea, de toate darurile dumnezeirii. Să vrea numai să-ți ia apărarea, și cauza ți-e câștigată. Decât: integritatea acestui avocat nu îngăduie nici umbră de pată. Nu poate fi mituit; nici nu pledează pentru cauze nedrepte. În schimb are o pretenție față de clienții Săi: ră-tăcirile odată iertate, grație intervenției sale, să nu se mai repete, iar bunurile pe aceeaș cale câștigate, să fie folosite fără preget spre creșterea în cele ale harului și spre tot mai mare slavă a lui Dumnezeu.

3. Înaintea omului e viața și moartea: ce însuși va alege se va da lui. Ce va alege prin faptele, nu prin veleitățile sale. Judecătorul viilor și al morților unul este: Pruncușorul în-fășat în scutece în ieslea din peștera de lângă Viflaimul Iudeii. O știm chiar dela El: „Tatăl pe nimenea nu judecă, ci toată puterea a dat-o Fiului”. De două ori vom sta înaintea tribunalului Său: la despărțirea sufletului de trup, și la judecata de obște. Precum bine știm. Fără să ne prea sinchisim, totuși, de infricoșatele clipe ale răspunderilor. Până când vom cădea în mâinile Dumnezeului celui viu, pe care tot mereu l'am pierdut din vedere. Ori l'am privit numai sub înfățișarea Băiețelului înfășețel, care nu știe decât să rabde și să lăcrimeze în noapte, în frig și în mijlocul nepăsării și a răutății. Într-aceea noi făcându-ne mendrele, ca și când Dănsul nici habar n'ar avea de purtările noastre.

* * *

Vrem să ne fie de folos Nașterea lui Hristos? Să privim cu ochii credinței Cuvântul întromenit și, cuprinși de adâncă smerenie pentru nevolnicia noastră, dar totodată și de sfântă mândrie pentru înălțimea la care ne-a ridicat mila Celui ce îmbrăcând firea noastră a înălțat-o mai pre sus de fire, să ne lăsăm pătrunși de măreția momentului și de îndemmurile lui: nevoiți-vă să fiți vrednici de grația ce vi-s'a făcut. „Creștine, strigă tuturor Sf. Leo cel Mare, creștine, recunoaște-ți demnitatea și, ridicat la înălțimea sublimă care este împărtaşirea naturii divine, nu mai degenera, nu te mai înjosi, nu mai reveni la rătăcirile unei vieți pe care Dum-

nezeu o osândește și tu însuși ai repudiat-o". Pilda creștinului este Isus Pruncul: nevinovat, simplu, docil. Nu-s de-ai Lui cei prudenți până la viclenie rafinată și independenți până la răsvărire; cei hipersensibili la toate intemperțiile vremii și scăpările din vedere ale semenilor. Școala Viilaimului — școala primară a lui Hristos, cum îi zice un mare ierarh apusean, — e școala mortificației, a lăpădării de sine, a sărăciei cu spiritul, a nebăgării în seamă la disprețul lumii și a judecăților deșerte ale pieritorilor. Căci Pruncul Isus bine că nu grăiește, dar cu toate acestea predică. Indemnurile acestei predici sunt limpezi: sfințirea vieții prin practica jertfei. Numai așa devine creștinul vrednic să-L aibă pe Hristos de medic, avocat și judecător binevoitor. — Numai așa purcezând va avea, cu adevărat, folos din nașterea lui Hristos.

Inceput promițător. Stăm rău cu tipăriturile religioase. Nu prea avem. Și cele pe care le avem nu trec. Asta din două motive: ori sunt prea scumpe pentru punga celor mulți, cărora le-ar fi menite; ori nu sunt cunoscute mulțimilor, după ce nu avem colportaj.

Răulul acestuia s'au gândit *Părinții Asumpționiști* din Țara noastră să-i vină de hac. Și anume așa: să scoată broșurele micuțe, — un fel de fol volante, — ieftine de tot, ca să poată apuca în mâinile tuturor. Cu ducerea la îndeplinire a acestui gând bun a fost însărcinat P. Barral din București, talentatul traducător în franțuzește al lui Eminescu. Inceputul l'au făcut cu *Viețile Sfinților*, din care au scos până acum două tipărituri: *Viața Sf. Nicolae* al Mirelor și *Viața Sf. Ecaterina*, mucenița alexandrină. De câte 8 pagini fiecare, și numai cu 1 (un) Leu bucata.

Scrise bine românește, nădăjduim că vor străbate în cercuri cât mai largi. Cei dintâi chemați să le răspândească, sigur, sunt preoții. — Din parte-ne observăm atâta: dorim să se meargă pe drumul apucat. Adecă: să se scoată vieți de *sfinți răsăriteni*. Când se va găta cu aceștia, pot veni la rând cei din Apus. *Întâiu* vrem să facem cunoștință cu Sf. Ion de la Scară. *Dup'aceea* ne vom bucura și de sf. Raymond, ș. a. — Doamne ajută!

Cuvinte arhieresti

I.

Păr. mitropolit VASILE propovăduiește taina păcii

Praznicul acesta ne servește cel mai potrivit prilej de-a ne da seama: întâi de *dragostea mare a lui Dumnezeu* ce a avut-o și o are față de noi oamenii; și apoi de a gusta din cel mai dulce rod al acestei iubiri alui Dumnezeu, care este pacea: atât *pacea noastră individuală cât și pacea colectivă* (obștească).

I. Cu adevărat, Iubiții mei, mare, covârșitoare a fost dragostea lui Dumnezeu față de noi oamenii. — Căci, precum spune s. apostol Pavel în epistola către Galateni (IV, 4-5) că „dacă a venit plinirea vremii, a trimis Dumnezeu pe Fiul său cel născut din muiere...” iar s. Ev. Ioan (3, 16) spune, că: „Așa a iubit Dumnezeu lumea...”

Să ne plecăm dar cerbicea și să ne frângem inima, și să ne rugăm cu toată umilinta: Doamne, credem întru Tine, și în Fiul Tău Isus Hristos cel născut din Fecioară.

II. „Căci prunc s'a născut nouă... Domn păcii... că va aduce pace... și va fi stăpânirea lui mare și păcii lui nu va fi hotar” (Isaia, 9, 6-7). Acest prunc, de care vorbește Proorocul, Venerații Frați și Iubiții mei fii sufletești, este menit să fie „domn al păcii”, este chemat să „aducă pace”, iar rostul venirii lui este, ca „pacea lui să nu aibă hotar”. Fiu de om de rând nu poate fi, pentru că aceștia nu sunt Domni, Stăpânitori, Regi și Impărați. Dar nu poate fi nici fiu de domn pământean, pentru că aceștia nu sunt domni ai păcii și nici pacea lor nu este fără hotar. Cine este dar acest făgăduit al Cerului, care avea să vină? Este Isus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. El este și om ca toți oamenii (înafară de păcat) și El este și Dumnezeu și Domn al păcii. El este „toiagul și floarea odrăzlită din rădăcina lui Iesse”, El pste pruncul, în timpul stăpânirii căruia „împreună va paște lupul cu mielul și pardosul va odihni împreună cu iedul, și vițelul și leul și taurul împreună vor paște”, (Is. 11, 6). El este căruia s'a cântat cea mai dum-

nezească și frumoasă cântare: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pământ pace”, (Luca 2, 14) și tot El este a căruia întreagă viață n'a reflectat decât pace și iar pace.

E prin urmare mai pe sus de orice îndoielă, că Domnul nostru Isus Hristos a urmărit din veac pacea. Firește nu pentru Sine, — doar El era Domnul păcii —, ci pentru altul, pentru cel ce a pierdut-o. Acest nenorocit este omul, pentru că singur el este neîmpăcat, neîndestulit, nemulțumit dela leagăn până la mormânt...

De unde vine această nemulțumire, această necurmată hărțuială în sufletul omenească? Nu există decât un singur răspuns: Dumnezeu făcuse pe om, care tinde la nemărginit, pentru Sine, singurul bine nemărginit. Dar omul a păcătuit. Și așa suntem ca ucigașul de frate, Cain, care nu a putut să-și odihnească nicăiri oasele trudite, de groaza crimei ce o săvârșise. Suntem ca David, care după fărâdelegile sale nu avea alt cuvânt decât „păcatul meu înaintea mea este pururea”.

Cum vom căuta, așadar, și cum vom dobândi pacea mult dorită?

Iubiților, spre mângâierea și fericirea noastră avem și acest mijloc la îndemână: Avem pe Isus Hristos, învățătura Lui, tainele Lui, Biserica Lui. Pe urmele Lui vom cunoaște, că pentru a intra în împărăția păcii, lucrul cel dintâi este pocăința, potrivit cuvântului cu care se începe în evangheliile propovăduirea mântuirii: „Pocăiți-vă! (Mt. 3, 2).

Vom înțelege că dacă voim viață creștinească în darul păcii, nu e altă cale decât ținerea poruncilor: „De vrei să intri în viață, ține poruncile” (Mt. 19, 17). Și tot pe urmele Lui ne vom pătrunde de adevărul, că „Nu tot cel ce-mi zice mie Doamne, Doamne, va intra întru împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui care este în ceruri” (Mt. 7, 21).

Iată deci calea și învățătura, cu ajutorul căreia putem dobândi pacea noastră, fiește care în parte, precum și în viața obștească.

Adevărat că sunt mulți cari propovăduiesc alte învățături și alte căi de pace și de fericire: la întruniri, prin ziare și prin cărți, dând

□ □ Foiața „Unirii” □ □

Activitatea istorică

a lui Augustin Bunea*)

de Z. PĂCLIȘANU

Dintr'un scurt anuș al postului nostru de emisiune, cititorii au aflat că la 30 Noembrie s'a împlinit un sfert de veac dela moartea canonicului blăjan, a academicianului Augustin Bunea. Fără îndoială, Bunea merita mai mult decât acele 2-3 cuvinte strecurate sfios între informațiile despre mersul vremii și reclama simpatică colecturii Campus-Bassa, căci el a fost una din cele mai puternice personalități din viața culturală și politică a românilor ardeleni. De-aceea moartea, care i-a venit fulgerător, răpindu-l din mijlocul istovitoarelor eforturi pe care le făcea pentru salvarea școlilor primare românești din cătușele nimicitoare ale falmoasei legi a lui Apponyi, a aruncat un imens val de durere peste românimea de dincolo.

Din bogata și rodnică activitate a marelui învățat blăjan, cea mai rezistentă și mai durabilă este activitatea lui istorică. Prin ea, Bunea a continuat opera seculară a Blajului și

*) Reproducem aceste „câteva rânduri comemorative” din revista „Libertatea” (5. XII. 1934). N. R.

a tors cu mâna isteată și sigură firul tradiției lui Samuil Micu Klein, a lui Gheorghe Șincai, Petru Maior, Timoteiu Cipariu și I. M. Moldovanu.

Este foarte semnificativ că Bunea, care a atins în știință înălțimi atât de mari, a început să se ocupe cu istoria târziu de tot, la o vârstă când alții pot privi asupra unui bogat trecut științific. Abia la 37 de ani îi apare, anonim, cea dintâi lucrare istorică, scrisă, se pare, mai mult dintr'o necesitate decât dintr'un îmbold intern, sufletesc. În 1893 Nicolae Densușianu, autorul cunoscutei monografii despre revoluția lui Horia, publică în *Gazeta Transilvaniei* dela Brașov și de-acolo în broșură a parte: „Independența bisericească a Mitropoliei române de Alba Iulia”. Broșura cuprindea atacuri violente împotriva bisericii unite. Autorul ei voia să arate că manifestul de unire cu Biserica Romei din 7 Octombrie 1698 e un fals al iezuiților, că românii n'au făcut atunci o unire de credință cu Roma ci o simplă alianță, păstrându-și fiecare convingerile sale religioase. Se atacă apoi mitropolitul Vancea care prin cele două sinoade provinciale din 1872 și 1882 și-a trădat biserica, părăsind credința strămoșească orientală. Pentru a arăta apoi urmările funeste ale unirii cu Roma, Densușianu citează părerile mai multor istorici români, mai ales uniți, cu ajutorul cărora credea,

că va compromite actul săvârșit de vlădica Atanasie la 1700.

Broșura lui N. Densușianu era o provocare îndrăznească, care nu putea rămânea fără răspuns din partea Blajului de atunci. Memoria mitropolitului Vancea, mort abia de câteva luni, trăia luminoasă și puternică în orășelul care-l datorește atât de mult și atacarea persoanei lui, la care contemporanii priveau cu cea mai sinceră admirație, a produs sentimente de adâncă revoltă. Apoi în Blajul de-atunci stăpânia un curent viguros de luptă, reprezentat de câțiva preoți tineri, cu o aleasă cultură teologică, crescuți în atmosfera marelui arhieru răposat.

Blajul deci, nu putea tăcea. Pentru el era o datorie de demnitate să răspundă și o datorie de pietate față de memoria arhierului dispărut, să-l apere. Astfel s'a pornit marea lucrare apologetică, cea mai mare de acest fel care se cunoaște în istoria bisericii române unite. Cu scrierea ei s'a angajat canonicul Alexandru Grama și fostul secretar al lui Vancea, Augustin Bunea. Lucrarea a apărut în grabă sub titlul „Chestiuni din dreptul și istoria bisericii române unite”, cuprinzând două volume mărișoare. Volumul I a fost scris de Grama, al doilea de Bunea. Volumul lui Grama are cuprins juridic, al lui Bunea, cuprins istoric. Deși este cea dintâi lucrare istorică a

necontrolată libertate gândirii, poftelor și faptelor. Rodurile lor însă le cunoaștem. Sunt cercurile, intrigile, nemulțumirile, grevele, șomeritul, crimele și războaiele. Și numai zilele trecute, un fir de păr dacă a mai lipsit și izbucnea un alt războiu mai înfricoșat decât cel din 1914—18.

Din acest motiv, să ne întoarcem la calea și învățătura care ne asigură pacea, și a noastră, și a neamurilor, și oridecâteori ne-am simți ispitiți a căuta în alte părți pacea și fericirea noastră, să ne întoarcem către Isus cu vorba cuminte și așezată alui Petru: „Doamne, la cine să mergem? Cuvintele vieții de veci Tu le ai“ (Ioan, 6, 63) și să rostim cu nefericită credință: Isuse Hristoase, Tu ești calea și adevărul și viața! (Ioan 14, 16).

II.

Preaf. VALERIU al Orăzii arată calea mulțumirii tuturor

...Darurile crailor dela răsărit și ale păstorilor să ne servească de îndemn, nu numai pentruca și noi să aducem daruri lui Hristos, ci mai înainte de toate să ne servească de îndemn spre a-i da lui Dumnezeu aceea, cu ce-i suntem datori: zeciuală și pârga. La aceasta suntem obligați prin porunca dată de Dumnezeu: „Toată zăciuală pământului, fie din sămânță, fie din roade, a Domnului este, sfântă Domnului“ (Levit. 27, 30), precum ni-se spune în Testamentul Vechiu. Iară în Testamentul Nou, Mântuitorul îi mustră pe Farisei și le zice: „Vai vouă Fariseilor! Că zeciuiți izma și ruta și toate verdețurile și treceți judecata și dragostea lui Dumnezeu“, însă adaogă: „acestea se cădea a le face și acelea a nu le lăsa“ (Luca 11, 12). Iară celor ce, voind să-l prindă în cuvinte și cu viclesug îl ispiteau, dacă trebuie să dea zeciuală lui Dumnezeu ori dare împăratului le răspunde; „Dați cele ce sunt ale împăratului împăratului, și cele ce sunt ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu (Mat. 22, 21).

Nici Farizeului, care se lăuda, că „dau zeciuală din toate câte câștig“, nu îi zice, că porunca zeciuielii ar fi încetat, ci îl îndeamnă să urmeze și smerenia Vameșului.

Unii creștini din zilele noastre susțin, că legea zeciuielii a fost o lege a Testamentului

Vechiu, care după Răscumpărare a încetat să mai fie obligatoare. Însă aceștia nu pot arăta nici o lege, nici un decret, prin care s'ar fi șters, s'ar fi abrogat în Testamentul Nou legea zeciuielii. Dar nici nu se putea abroga, fiind lege divină.

Din contră, atât Sfinții Părinți cât și Sinoadele ecumenice ne obligă să plătim zeciuală și pârga, iar S. Carte ne îndeamnă să dăm tot, pentruca noi nu suntem numai creați din partea lui Dumnezeu, ca și cei din Testamentul Vechiu, ci suntem și răscumpărați prin întruparea și moartea de pe cruce a Mântuitorului nostru Isus Hristos și astfel avem să-i fim recunoscători pentru mai multe binefaceri și pentru aceea, pe lângă zeciuală și pârgă, suntem datori a face bine și din cele 9 părți, cari sunt ale noastre, reținând pentru noi numai ce ne este strict necesar pentru susținerea și îmbrăcarea noastră onestă. De aceea vedem că, creștinii din cele dintâi trei veacuri dădeau nu numai zeciuală, ci precum ne spune Sfânta Carte toate câte aveau, le vindeau și, urmând sfatul lui Hristos, le dădeau săracilor...

La noi azi nu se mai dă lui Dumnezeu ceea ce este a lui Dumnezeu, în schimb însă nici Dumnezeu nu ne împărtășește de binecuvântările sale. Suntem așezați în țara Canaanului, unde am putea avea toate bunătățile, fiindcă avem climă și pământ, care, cum ne arată unii ani roditori, poate produce din belșug cereale, poame, și nutreț, în subsol avem gaz, petrol, sare, aur, argint, aramă și cărbuni, avem lemne de tot soiul și de toate câte ne trebuie și totuși ducem lipsă, dar mai ales ne lipsește indestulirea și mulțumirea sufletească, pentruca nu ținem toate poruncile lui Dumnezeu și nu căutăm să ne facem vrednici și de binecuvântările Domnului. Drept aceea putem să cântăm cântarea de jale: „munții noștri aur poartă, noi cerșim din poartă'n poartă“. Nu ascultăm de glasul Domnului, care prin prorocul său Malahia ne chiamă, să ne întoarcem la bunul Dumnezeu și ne arată cauza tuturor relelor, ce dau asupra noastră: „V'ați abătut dela legea mea și nu o ați păzit. Întoarceți-vă la mine și eu mă voi întoarce către voi“. (Malahia 3, 7.)

Oamenii de stat au făcut toate încercările, pentruca să se aducă mulțumire și bunăstare

între noi. S'a făcut reforma agrară, pentruca pământul dător de hrană să fie împărțit cu mai multă dreptate. S'a adus apoi legea conversiunii, pentruca să se repare nedreptatea făcută celor lipsiți prin cametele urcate. Însă nici una nici alta nu ne-au adus ceea ce am dorit, indestulire și încetarea lipsurilor. Aceste sunt binecuvântări speciale ale Domnului, pe care le revarsă numai asupra acelor, cari îl ascultă și-i urmează poruncile, precum ne spune S. Scriptură: „Păzind să păzești poruncile Domnului Dumnezeului tău și să faci ce este plăcut și ce este bun înaintea Domnului Dumnezeului tău, ca să-ți fie bine ție“ (II. Lege 6, 17—18). Luând dela Dumnezeu, noi sărăcim, iară dându-i lui, ne îmbogățim, cum zice psalmistul: „Bogații au sărăcit și au flămânzit, iară cei ce caută pe Domnul, nu se vor lipsi de tot binele“ (Ps. 33, 10).

Azi, când însoțind pe cei trei crai dela răsărit și pe păstorii, cari au auzit cântarea îngerească, cu suflute cucernice ne apropiem și noi de „Cel ce în peșteră s'a născut și în iesle s'a culcat pentru mântuirea noastră, Hristos adevăratul Dumnezeu nostru“ și ne închinăm Aceluia, căruia „se pleacă tot genunchiul, al celor cerești și al celor pământești și al celor de desupt“, să-i aducem cel mai plăcut dar: inimă înfrântă de părerea de rău, că până acuma am rătăcit de pe calea poruncilor Lui, ascultând de ispita diavolului. Părăsind lăcomia și mai ales lăcomia care în zilele noastre tulbură pacea și bună înțelegere între țări și neamuri, între creștini și chiar și între frați, să-i făgăduim că de aci încolo numai singur Lui îi vom servi, de Dânsul vom asculta și nu vom mai lua pentru noi nimica din ce este a lui Dumnezeu. Atunci și numai atunci va fi „mărire întru cele de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace și între oameni bunăvoire“.

III.

Preaf. IULIU al Clujului arată răutatea trufiei și îndeamnă la smerenie

La plinirea vremii, poporul te zăcea întru întunec a văzut lumină mare și celor ce erau întru umbra morții lumină le-a răsărit. Ne-a luminat Hristos Domnul și ne-a înălțat de pe pământ la Ceriu. Spre ceriu ne chiamă: *Hristos pe pământ, înălțați-vă!*

academicianului de mai târziu, ea trădează totuși toate marile însușiri ale savantului, care se manifestă peste câțiva ani atât de luminos în monografiile sale despre Inochentie Micu Klein și P. P. Aaron de Bistra.

Celace caracterizează această primă lucrare a lui Bunea, este desfășurarea logică a argumentației, întemeiată pe o temeinică cunoaștere a izvoarelor istorice fundamentale, expunerea limpede și stilul viguros, care are ici-colo țîniri de legitimă indignare și revoltă. Și mai presus de toate, lucrarea aceasta cuprinde o bărbătească profesiune de credință catolică și convingerea tare a autorului despre rolul urlaș al Bisericii unite în desvoltarea culturii românești. După ce dovedește autenticitatea manifestului de unire din 1698 și 1700, a diplomei lui Leopold II din 1701 și a instrucțiilor date de primatul Kolonits pe seama teologului latin de pe lângă episcopul Atanasie, Bunea studiază cu de-amănuntul afirmațiile diferiților istorici români, privitoare la unirea cu Roma și a urmărilor ei. Capitolele acestea, ale cărții lui, cuprind un rechisitoriu necruțător al tuturor celor cari s'au ocupat de opera săvârșită la 1700, care pentru Bunea însemna începutul regenerării vieții românești de dincolo de Carpați.

Lupta literară dintre N. Densușianu și Aug. Bunea s'a terminat cu triumful desăvâr-

șit al acestuia din urmă și, deși au trecut 31 de ani dela apariția „Chestiunilor“ și deși, în răstimpul acesta, descoperirile noi au modificat multe din părerile care stăpâneau atunci, lucrarea lui Bunea se poate citi și azi cu cel mai mare folos și mult timp încă ea va fi cea mai bună apologie istorică a bisericii române unite.

Șapte ani de zile Bunea n'a mai publicat nici o lucrare istorică. Istoria, care o făcea în multele lui articole tipărite în ziarul „Unirea“, nu sunt știință în înțelesul strict al cuvântului, ci utilizarea științei istorice, în vederea limpezirii anumitor probleme de ordin politic și cultural.

Dar în anul când s'a serbat, între mari festivități și cu o însuflețire generală, jubileul de 200 de ani dela Unirea cu Roma, Augustin Bunea, acum canonic, surprinde lumea românească cu marea monografie, aceasta iscălită, asupra lui Inochentie Micu Klein. Ținta autorului — cum ne-o spune în prefața cărții — era să contribuie și el cu ceva „la serbarea aniversării de 200 de ani a acestui mare eveniment“.

Dacă „Chestiunile“ din 1893 nu aduceau nimic nou ca informație, fiind lucrate pe baza materialului publicat și cunoscut și dacă nou era în ele numai aranjarea materiei și forma în care sunt scrise, lucrarea despre Inochentie

Micu Klein e cea mai importantă publicație ardeleană istorică dela „Arhivul“ lui Timoteu Cipariu încoace. Bunea, voind să dea o icoană fidelă a evenimentelor mari petrecute în viața poporului român, între anii 1728-51 și a contribui — cum spune în epilogul cărții — la cunoașterea originii năzuințelor și aspirațiilor noastre de azi — din 1900 — și la pătrunderea cauzelor evenimentelor din cei din urmă 150 de ani, — a dat studiului său o întindere foarte vastă. El nu cuprinde numai expunerea vieții și activității marelui arhieru, ci o istorie amănunțită și foarte temeinică a întregii vieți românești din acea epocă. Astfel, nu se putea mulțumi cu puținul material imprăștiat în diferitele colecții de documente și în câteva lucrări speciale, ci a făcut cercetări temeinice în arhiva mitropoliei din Blaj, în biblioteca Bruckenthal din Sibiu, în arhiva episcopiei unite din Oradea, în cea a episcopiei catolice din Alba Iulia și în deosebit de importanta arhivă a Statului din Budapesta și Viena.

Fiind silit să lucreze într'un centru mic, fără o bibliotecă modernă, prevăzută cu toate operele necesare și, mai ales, copleșit de atâtea ocupații puțin prielnice unei munci științifice intensive, n'a putut cerceta tot, cunoaște și utiliza tot ce s'ar fi putut descoperi în arhivele publice ale țării. Astfel, lucrarea sa va putea

Să ne înălțăm, coborându-ne cu smerenia. Trufia gândului a născut neascultarea și nesupunerea. Răzvrătirea împotriva lui Dumnezeu este păcatul, a cărui plată este moartea. Ascultarea și supunerea, plinirea poruncii lui Dumnezeu este preamărirea Lui; viața Lui întru noi.

Pentru a ne arăta cărarea înălțării întru viața nouă a lui Dumnezeu, pe calea ascultării și a plinirii poruncii Lui sfinte, Fiul lui Dumnezeu s'a nimicnicit pe sine, chipul robului luând, întru toate asemenea făcându-se nouă afară de păcat. — Cu zmerenie intră în lume Fiul lui Dumnezeu... Nu la întâmplare a fost așezat în iesle, cel mai sărăcăcios leagăn; ci pentru repararea trufiei care a coborât omenirea întru umbra morții. Pentru înălțarea noastră s'a smerit pe sine...

Intru sărăcie, întru golătate, întru smerenie veți afla pe Domnul. Pentru că El a venit în lume să îmbrace toată sărăcia noastră și toată suferința și nedreptatea, pentru a le ușura, pentru a le vindeca, pentru a înstăpâni pacea sa și a ne da mântuire sufletelor noastre. — Sufletul trufaș nu poate vedea nici astăzi pe Mântuitorul. Dumnezeu celor trufași le stă împotriva, iar celor smeriți le dă darul...

Izvor de rele fără număr și fără nume este această trufie a omului, care nu cunoaște Dumnezeu, nici omenie. Din ea se naște nesupunerea și neascultarea, multă asuprire și multă nedreptate care stăpânește în lume.

Ea este fără suflet. Este nemiloasă și fără dragoste. Cărarea omeniei în cursul lung al veacurilor a fost luminată de această lumină mare, care s'a arătat cu nouăsprezece veacuri în urmă în lume, celor ce ședea întru întunec și întru umbra morții. Toată înaintarea pe cărarea înălțării omului spre bine și frumos a izvorit din această lumină. Dar sufletul trufaș încearcă să răpească mărirea lui Dumnezeu, lăpdându-se de izvorul a tot darului celui bun. Pentru aceea vine pedeapsa lui Dumnezeu asupra fiilor neascultării dela Acela, care a spus: „Mărirea mea nimănui altuia nu o voi da”.

Să dăm mărirea lui Dumnezeu căci lui singur i-se cuvine în veci și atunci vom avea pace în suflete, pace pe pământ între oamenii de bunăvoie. Chemarea îngerească răsună proaspetă în sufletele noastre și astăzi. S'o urmăm. Este singura cale spre pace. Să înoin sufletele întru acest gând pentru a înainta spre pace. Domnul s'a făcut pacea și împăcarea noastră, a venit să facă toate una; să înfrățească pe toți într'un suflet al bunătății Sale nemărginite și a dragostei Sale dumnezeiești...

Să se înstăpânească în toate sufletele bucuria mare a păcii Domnului și sufletul dumnezeesc să dea viață nouă familiilor și ne-

fi cu timpul, ici-colo, întregită cu date și puncte de vedere noi, dar în trăsăturile ei fundamentale, scrierea despre Inochentie Micu Klein nu va putea fi sguduită, oricât material documentar s'ar descoperi în viitor și ea va rămâne un model de monografie istorică, una dintre cele mai bune pe care le avem până azi. Din lucrarea lui Bunea, figura lui Inochentie Klein se desprinde ca tălată în marmură și se înalță strălucitoare, stăpânind o întreagă epocă de grele lupte și prefaceri. Autorul se dovedește, în cartea aceasta, nu numai un învățat, stăpân pe meșteșugul lui, dar și un mare artist, înzestrat cu un puternic simț de înțelegere a sufletelor. Inochentie Klein este studiat cu deosebită căldură și iubire, care se manifestă în fiecare pagină a cărții. Astfel, nu-i mirare că lucrarea, deosebit de interesantă și prin subiectul ei, s'a impus repede și în timp relativ scurt nu se mai găsea în librării nici un exemplar. (va urma.)

mului întreg. Sufletul îmbrăcat în haina luminii dragostei de frate să rodească binecuvântat bunătate și milă, iertare și pace. Căldura acestui suflet creștinesc s'o simtă pentru Hristos Isus fratele nostru lipsit gol și flămând, chinuit de frig sau apăsător de nedreptate, să simtă toți acești frați mai mici ai lui Hristos, că El trăiește întru noi, reamintindu-ne de cuvântul ce-l va rosti în ziua judecății Sale: „Când ați făcut unuia dintre acești frați mai mici ai mei, Mie mi-ați făcut”.

Intru acest suflet să creștem pruncii noștri. Aproape de sufletul dumnezeescului Prunc, să

cunoască ei înainte de toate și mai pe sus de toate dragostea și bunătatea Aceluia, care pentru noi și a noastră mântuire bine a voit a se așeza în ieslea sărăcăcioasă pentru a ne îmbogăți pe noi cu bogățiile neperitoare ale darului Său. Așa să crească ei în bunătate, și prin ei să se înnoiască împărăția lui Dumnezeu și împărăția scumpă sufletului nostru. Prin ei, poporul mic și ales al lui Dumnezeu, prin pruncii noștri, întru a căror privire surăde Ceriul, crescuți întru bunătatea sufletului spre mărirea lui Dumnezeu, se va stăpâni bunăvoirea între oameni și pacea lui Dumnezeu.

Amintirea lui Augustin Bunea

La un sfert de veac dela moartea lui — Serbări comemorative la Blaj — Participă guvernul, Academia și Astra — Cuvântări impresionante

S'au împlinit 25 de ani, de când a trecut în veșnicie și în istorie canonicul Dr. Augustin Bunea. Moartea lui neașteptată, năpraznică, a fost cu adevărat o prăbușire de stâncă urlașă de pe piscurile vieții românești. S'a sguduit adânc, sub prăvălirea ei, cu vuet de nestăpânită durere, conștiința neamului întreg, dincoace și dincolo de Carpați. Națiunea întreagă s'a cutremurat ca isbită de o catastrofă teribilă. Senzația ireparabilului poate nici odată nu a fost atât de vie ca în acele clipe de durere generală.

Sunt abia 25 de ani de atunci. Totuși azi cu greu ne mai putem da seama de proporțiile durerii naționale de atunci. Numai aceia cari au fost prezenți la trista ceremonie a înmormântării lui Augustin Bunea au putut înțelege cu adevărat locul pe care îl deținea acest exemplar de elită în inima neamului și în conducerea vieții românești. Funerariile naționale în toată puterea cuvântului. Așa cum nu se mai văzuseră în Ardeal. Cu participarea neamului întreg și cu potop de lacrimi sincere, în ochii tuturor. — Paginile „Albumului Bunea”, în cari au încremenit pe veci aceste clipe de cutremurare națională, îndulosează și impresionează și astăzi pe cititorul cu gând înțelegător.

Azi, căutând să înviem trecutul și să evocăm figura lui de urlaș, ne explicăm ușor situația excepțională pe care a deținut-o în marea familie a neamului. — A fost savant, care a croit drum nou istoriografiei. A fost orator neîntrecut. A fost un prelat îmbrăcat în majestate naturală, firească, cum rar se mai găsește. Și a fost altceva, mai mult decât toate acestea împreună: Augustin Bunea a fost cu adevărat proroc în neamul său și apostol în biserica sa. Un văzător în destinele poporul românesc și un îndrumător sigur spre țintele hărăzite nouă de Pronia cerească. Glasul lui era o descărcare de energie etnică irezistibilă. Se rostiau prin el înseși poruncile istoriei noastre.

Tot așa în Biserica sa unită cu Roma. Nimeni nu l-a pătruns rosturile atât de adânc și atât de clar. Nimeni ca el n'a văzut mai limpede împletirea tainică și rodnică a ființei românești cu spiritualitatea reprezentată de Roma. De aceea a stat strajă neclintită lângă zidurile acestui Sion. Și, la nevoie, necruțătoare. Apăra o credință care, după înțelegerea lui pătrunzătoare, se confunda cu destinele neamului său.

De aceea Bunea nu trebuie și nu poate fi uitat. Dimpotrivă, el ne poate servi de călăuză și în mijlocul frământărilor haotice de astăzi cărora, fără îndoială, el ar fi reușit să le dea, dacă ar fi trăit, altă înfățișare, alt drum. — Evocând deci figura lui Bunea, împlinim nu numai o pioasă datorie de recunoștință, ci câștigăm în același timp momente de reculegere și de o mai serioasă înțelegere a

vremii noastre. Și din mormânt, Bunea rămâne proroc și apostol. Gândul lui luminează și acum, pilda vieții lui dă puteri și îndemnuri noi pentru slujba cinstită a Bisericii și a neamului.

In acest semn și în această atmosferă spirituală s'au desfășurat ploasele serbări comemorative dela Blaj, în ziua de Duminecă 16 Decembrie 1934. Fără prea mare pompă externă, ele au fost, în sobrietatea lor de înaltă finută, cu atât mai bogate în cuprins și mai impresionante.

S'a dovedit acest caracter al lor prin însași

Asistența

de care s'au învrednicit. Încă din preluă se găseau în Blaj PP. SS. episcopi Valeriu Traian al Orășlii, Iuliu al Clujului și Alexandru al Maramureșului. Dumineca dimineața a sosit d. Iuliu Maniu, un bun prieten și tovarăș de luptă al lui Bunea. Cu alt accelerat a venit d. ministru Alexandru Lapedatu, reprezentând guvernul și Academia. A fost primit la gară de reprezentanții autorităților și școalelor. Păr. Ștefan Roșianu i-a adresat cuvinte de bun-sosire:

„Dle Ministru, aproape săptămână de săptămână vă deplasați în diferite părți ale țării, înălțând nimbul sărbătorilor bisericesti, ori culturale naționale nu numai cu autoritatea ce v'o împrumută situația ce ocupați între cei mai învățați bărbați ai neamului și demnitățile de ministru al țării românești, ci și cu învățăturile luminoase, pline de căldură și adevăr, ce le propovăduiți cu măiestrie, pretutindenea.

„Azi ați descălecat la Blaj, Dle Ministru, spre a comemora împreună cu noi un sfert de veac dela moartea aceluia, care a fost canonicul Augustin Bunea: o personalitate creatoare în viața neamului nostru.

„Inteligență scilpitoare, putere eroică de voință și de muncă, erudit scriitor, orator cu glas de arhangel și de vizionar, luptător neobosit și neînfricat în lupta grea pentru limbă și neam, Augustin Bunea a fost o glorie nu numai a Blajului, ci a neamului românesc întreg. Iată motivul acestui praznic, la care ați venit.

„In numele I. P. S. Sale Părintelui Metropolitan, al Capitlului și al tuturor institutelor de învățământ Vă mulțumesc pentru atențiunea îndatoritoare, ce o arătați neuitatului Bunea și vă zic: Bine ați venit!”

Capitlurile canonice au fost reprezentate prin părinții canonici: Al. Breban, Dr. N. Brînzeu, I. Agârbiceanu și Dr. Ion Georgescu; iar „Astra” prin președintele ei, d. prof. Dr. Iuliu Moldovan. Au asistat autoritățile județene, în frunte cu d. prefect S. Gîzdavu. Dintre oaspeți am mai remarcat pe dd. I. Ho-

lom, f. prefect, Ing. V. Lazar, Dr. Cornel Blanu f. deputat ș. a. Blajul întreg, în frunte cu Ven. Capitlu și corpurile didactice.

Serbarea

La ora 9^{1/2} s'a celebrat, în catedrală, o *liturghie arhierescă*, pontificată de Psf. *Valeriu Traian* al Orăzilor. A cântat corul Academiei de teologie, condus de d. prof. *C. Cherebeșiu*. Păr. *L. Chinezu* a predicat despre sentimentul național în religia creștină.

După liturghie, s'a desfășurat, în sala de gimnastică a liceului de băieți, un *festival comemorativ*, cu program ales, de cântări și cuvântări ocazionale. — Inceputul l-a făcut corul academiei de teologie cu *Psalm I.* („*Fericit bărbatul*“) de *C. Cherebeșiu*. După care, păr. canonic *Dr. Victor Macaveiu* a rostit un dulos cuvânt comemorativ. Au vorbit apoi dd. ministru *Al. Lapedatu*, în numele guvernului și a Academiei române; prof. *Iuliu Moldovan*, în numele „*Astrei*“; păr. *I. Agârbiceanu*, pentru Capitlurile canonice, „*Agru*“ și Sindicatul Presei române. (Cuvântările le publicăm în acest număr al „*Unirii*“). În urmă, păr. episcop *Alexandru Răsu*, în numele episcopatului, preamărește, în fraze vibrante de adâncă simțire, pe *Aug. Bunea*, care mai înainte și mai presus de toate a fost o glorie curată a bisericii noastre, un atlet al lui *Cristos* și un erou al neamului nostru. Credința neșovăitoare adusă dela *Roma* a dat tărie și adâncime simțirii românești a lui *Bunea*, care trebuie să rămână lumină și îndemn pentru biserica și neamul nostru, pe cari dânsul le-a cuprins deodată în dragostea sa, închinându-le viața și talentul său întreg.

Corul catedralei, condus de d. *Cherebeșiu*, cântă două colinzi admirabile. Prof. *Todoța*, cu corul elevilor de liceu, disciplinat de minune, stoarce însuflețite aplause cu „*S'a dus la Rusalim*“.

Se mai citesc telegramele trimise de către dd. *N. Iorga*, ministru *Valeriu Pop*, *Dr. Al. Aciu*, prot. *A. Popa* și *Al. Lupeanu-Melin* (care a redactat la vremea sa, „*Albumul Bunea*“) și festivalul se incheie în acordurile puternice ale lui: „*Pe-al nostru steag e scris unire*“.

Urmează recepții la reședința mitropolitană și, tot acolo, o masă aleasă pentru oaspeții.

* * *

Dr. Augustin Bunea

Cuvânt festiv la împlinirea unui sfert de veac dela moartea lui *)

de *Dr. Victor Macaveiu*

Sarcina mea ar fi poate și prea grea, și socotesc că aș pune la o încercare sisifică răbdarea Dvoastre, dacă cu acest prilej aș vrea să Vă redau întreaga icoană a vieții lui *Bunea* — chiar acum după 25 de ani dela moartea lui.

Avem cărțile lui publicate, avem colecția gazetei „*Unirea*“, între ai cărei întemeietori și cel mai de frunte colaborator a fost toată viața lui. Arhiva Metropolitană, din anii cât *Bunea* era secretar al mitropolitului *Vancea* și apoi al lui *Mihályi*, ori mai târziu, când era deja canonic, este plină de concepte, de scrisori, de memorii scrise cu mâna lui.

Se mai cunoaște, de către contemporani și urmașii săi în slujbă, de aici, munca ce a depus-o la Administrația C. Capitulară a fondurilor și fundațiilor de sub îngrijirea Mitropoliei și a Capitlului din *Blaj*. — Societățile

*) Publicăm numai partea a doua a cuvântării. În partea întâi, oratorul a dat o icoană a funeraliilor ce i-s-au făcut regretatului canonic *Bunea*, evidențiind prin aceasta răsunetul extraordinar pe care l-a avut în toate ținuturile românești moartea lui prematură și locul pe care îl ocupa *Bunea* în conștiința neamului întreg.

N. R.

culturale de aici, Casina intelectualilor, Reuniunea Meseriașilor, a Femeilor etc. păstrează încă vie amintirea distinsului lor președinte ori patron.

Era ușor la condeiu, și chiar foarte multe scrisori cari mergeau la *Budapesta* erau făcute din partea lui *Bunea*, deși în vorbirea unguerească nu era prea tare.

Și de aceea este foarte greu, de a încerca în cadrele unei comemorări festive, de a reda icoana întreagă a celui care a fost *A. Bunea*, mare — repet — ca preot, ca istoric și ca *Român*.

Cele ce Vă voiu mai spune sunt deci abia fragmente, incadrate sumar într'o epocă, în epoca de viață și de activitate publică a lui *A. Bunea*.

*

Activitatea publică a lui *Bunea* se desfășoară într'adevăr într'o epocă plină de mari preocupări bisericești-naționale.

Biserica unită avea să suporte tocmai în vremea sa atacuri din două părți: De o parte era seria de atacuri pornite împotriva ei pe o temă de interes istoric, — era vorba de însuși actul unirii cu *Roma* la 1700 și de consecințele lui — *Bunea* ieia lupta cu aceasta tabără și într'o serie de articole cari, reunite, dau volumul II din *Chestiunile din dreptul și istoria bisericii românești*, mai ales a celei unite, cu arsenalul său de dovezi și de cunoștințe, el reușește să desarmeze pe adversari și să prezinte lumii românești actul unirii cu *Roma*, cu toate consecințele lui, într'o lumină, pe care cei mai mulți nu o cunoșteau până atunci.

Este prima lucrare mai mare a lui *Bunea*, scrisă și apărută la 1893 — în afară de o succintă biografie a patronului său *Mitropolitul Vancea*, apărută la 1890.

Tocmai după 7 ani, la 1900, începe seria de monografii din istoria, mai ales, a *Românilor transilvăneni*. — La 1900 se împliniau 200 de ani dela *Unirea* cu *Roma*.

„Dorind să contribuesc și eu cu ceva la serbarea aniversării a 200-a a acestui mare eveniment, am scris viața și activitatea vestitului episcop *Ioan Inocențiu Clain*, de care este legată în mare parte istoria *Românilor transilvăneni* de pe timpul lui“.

La 1901 *Bunea* publică al doilea volum istoric: *Statistica Românilor din Transilvania în anul 1750* făcută de vicarul episcopesc *Petru Aron*.

La 1902: publică volumul: *P. P. Aaron și Dionisie Novacovici* sau istoria *Românilor Transilvăneni* dela 1751 până la 1764.

În acelaș an urmează „*Vechile Episcopii*.“ — La 1903 apare volumul ce reproducea o serie de articole privitoare la *Autonomia bisericii unite*, apoi *discursuri și cuvântări* la diferite ocazii cuvântări funerare la marii morți ai neamului.

Seria de articole și un studiu întreg, în chestiunea așa zisei *Autonomii bisericești*, scrise împotriva tendinței Statului ungar de a îngloba și Biserica unită într'o organizație bisericească unitară a întregii biserici catolice din *Ungaria* — în care reprezentanții bisericii românești, fiind mai puțini, să poată fi majorați ori când de reprezentanții bisericii catolice maghiare din *Ungaria* — aceasta lucrare a lui *Bunea* marchează *cealaltă parte a luptei*, pe care Biserica unită avea să o poarte împotriva unor tendințe îndreptate acum împotriva *româniții* sale, luptă care începuse de prin anii 1870, se accentuase mai cu putere prin anii 1890—1906, și care luptă, cu tot sprijinul guvernelor unguerești, eșuează, găsind rezistența dărză a bisericii unite, unde se găsea *Bunea* care împreună cu alți câțiva tovarăși întemeiază gazeta săptămânală „*Unirea*“, ca organ politic-bisericesc de luptă și de opinie publică și

găsind o piedecă de netrecut chiar în protecția ce ne-o acorda *Roma* însași.

Iar *cuvântările* sale tipărite în acelaș volum — au immortalizat icoana câtorva din bărbai mari ai bisericii și ai neamului nostru: *Dr. Ioan Rațiu*, *David Baron Urs* de *Margina*, *Dr. Aurel Mureșanu*, *Gheorghe Barițiu*, *Iacob Mureșan bătrânul*, *Dr. A. Grama*, *A. Láday*, *A. Filip*, *C. Papfalvi*, *I. D. Dănuț* etc.

Un an mai târziu, la 1904, *Bunea* publica alt volum: *Ierarhia Românilor din Ardeal Ungaria*, iar la 1906 publică scrierea: *Mitropolitul Sava Brancovici*.

La 19 Iunie 1909 *Bunea* este ales, în sfârșit, membru ordinar al Academiei Române al cărei membru corespondent era încă din 1901. — Bunul simț triumfese totuși la Academie, față de anumite intrigi îndreptate în privirea celui care, alături de *N. Iorga*, reușise să zdrobească anumiți idoli, să răstoarne anumite erezii istorice și să refacă adevărul în ce privește istoria bisericească și culturală a *Românilor* din veacul al 17 și al 18-lea. — Un contemporan care trăia la *București* notează că intriga pusă la cale împotriva alegerii lui *Bunea*, la Academie, zguduise însași instituția și făcu să demisioneze pe acela care era sufletul Academiei, bătrânul *Dimitrie A. Sturza*.

Au urmat alte două lucrări istorice: *Stăpânii Țării Oltului*, *discursul de intrare în Academie* — tipărit postum, ca și *Încercarea de Istoria Românilor până la 1382* — rămasă în manuscris neterminată, și fără ca autorul să-i fi dat forma definitivă, tipărită totuși din partea Academiei, ca un omagiu adus memoriei aceluia, „ale cărui lucrări istorice au o netăgăduită valoare“, cum spune recenzentul volumului, regretatul profesor *Dimitrie Onciul*.

Pentru Biserica unită, opera istorică a lui *A. Bunea* a fost, și este încă, și o operă de apologetică a trecutului acestei biserici și a rostului ei în mijlocul neamului românesc. — În genul acesta, istoric, dela *P. Maior* și dela *Șincai*, — până la *Bunea*, — numai bătrânul *Ioan M. Moldovan*, academician și el, a mai avut ascușișul condeului și talentul istoric și polemic, pentru apărarea bisericii sale, cu dovezile istoriei.

Iar, după „*Moldovănuș*“ și după *Bunea*, așteptăm încă pe omul care să închine toată activitatea sa în direcția în care au trudit și au scris dânsii.

Nu mă încumet să spun mai mult despre însași valoarea științifică a operei istorice a lui *Bunea*. Ar însemna să reproduc d. p. aprecierile Dlui *N. Iorga* și a altor istorici serioși, rostite cu diferite ocazii asupra cărților lui *Bunea*. Mă mărginesc la una singură, scrisă la moartea lui.

„A fost un învățat în toată puterea cuvântului, spirit critic deosebit de pătrunzător, minte constructivă din acelea, rare, care caută a construi totdeauna din rezultatul sigur al cercetărilor adâncite un sistem, a stăpânit un stil științific cumpătat și limpede, dar a fost în stare să se ridice în cuvântările sale până la cele mai mari înălțimi ale oratorului stăpânit de puternice sentimente nobile“ (*Albumul Bunea* p. 141).

Iar într'un număr al *Sămănătorului* ce apărea la *București*, talentatul gazetar, mort prea de timpuriu, care a fost *Ion Scurtu*, face următoarea apreciere:

„Pentru *Ardeleni*, *Augustin Bunea* este și întemeietorul istoriei științifice, sprijinite pe studiul critic al izvoarelor și pe reconstituirea documentată a trecutului. Credincios învățătorilor nemuritori ai școlilor din *Blaj*, *Augustin Bunea* simte românește — mai presus de toate românește — în ori care scriere a sa. Numai pizma și răutatea omenească l-au putut învinui că ar fi fost „mai întâiu catolic și apoi Ro-

mân". Insași Academia Română, unde ar fi trebuit să intre de mult ca membru ordinar, a fost influențată, o vreme, de bârfelile rivalilor și adversarilor neputincioși ai lui Bunea, și numai anul trecut l-a putut recunoaște, după o luptă înverșunată, între *mincluna otrăvită* și *adevărul limpede*".

Dar nu mai continuu! — Cred că ajunge atâta, pentru a inveda talentul și activitatea de istoriograf a lui Augustin Bunea.

*

Activitatea lui *de preot*, de slujitor al Domnului — care în vremea studiilor la Roma fusese destinat, să fie apostol al unei ramure a neamului nostru, ramura Macedo-Românilor de sub stăpânirea Grecilor, aceasta activitate ca preot al bisericii, sale pentru a o descrie și a o rezuma, mă refer la aprecierea pe care i-a făcut-o Mitropolitul său, în cuvântarea dela 24 Aprilie 1910, cu ocazia completării Capitlului mitropolitan după moartea lui Bunea.

După o simbolică introducere, — rezumând un capitol din cartea biblică a lui Tovit unde e vorba de faptele milosteniei, pe care Tovit le îndeplinea cu primejdia vieții sale, între frații săi, Iudeii deportați în captivitatea niniviteană, — Arhiepiscopul continuă astfel, în limbajul său bătrânesc:

„Plăns-am și noi cu toții, Ven. Capitlu, în 30/17 Noemvrie 1909... că pierdurăm pe fratele nostru, al cincilea din Veneratul Capitlu, după seria proedriei, pe Reverendisimul Dr. Augustin Bunea, canonic custode, bărbat în putere, *inzebrat cu rare talente, iubitor de osteneală ca nimeni altul* într'acest Cler.

„Rămășițele pământești le-ași așezat între solemnități lugubre, în 2 Decemvrie 1909, în prezența unui public intristat, decât care mai sincer îndurerat și mai adânc consternat, de abia se va fi întâlnit cândva la această sfântă Mitropolie.

„Venit-au, cred eu încoace, să-i dea onoarea din urma cu toții cei ce de vre-o două decenii, pe alocurea îi auziră *glasul puternic de oratorie sacră*, devotat memoriei celor adormiți în Domnul dintre fruntașii neamului nostru... Alergat-au „ca trași de o putere irezistibilă, la cosciugul acestui frate al nostru *neclintit întru împlinirea părților foarte grele ale deregătoriei sacre*; cu toate acestea, *deapururi gata de a mângăia* în timpuri succesive, la locuri depărtate, pe toți credincioșii cari jelindu-și adormiții, doriau să-i asculte *glasul însuflețit de credință și stărultor spre speranța vieții de veci* — venit-au și ne-am rugat cu toții pentru odihna sufletului acestui frate, dela noi. Fie-i țărâna ușoară și pomenirea binecuvântată! — închee venerabilul Mitropolit.

*

Imi mai rămâne sarcina de a spune câteva vorbe și despre Augustin Bunea *ca Român*, ca fiul acestui neam.

Născut în Vadul Țării Oltului, din familie preotească originară din neamul mărginenilor dârzi dela Tilișca, trecut prin școala dela Brașov și Blaj, iar mai târziu la Roma, și reîntors la Blaj — el se încadrează cu toată ardoarea sufletului său și cu toată inteligența sa în mediul plămădit de Inochentie Clain, al Blajului. Umbra lui Petru Pavel Aron, întemeietorul de școli, a lui Bobb cel cu Supplex libellus Walachorum, a lui Cipariu și Bărnuțiu dela 1848, a Mitropolitului pe a cărui monument sunt săpate cuvintele: „Numai moartea mă desparte de națiune“, umbra protectorului său Mitropolit Vancea, pilda vie a Mitropolitului Mihalyi, care ca episcop al Lugojului nu pregeta să ia cuvântul alături de Coriolan Brediceanu în consiliul județului Caraș — pilda și atitudinea de demnitate și intransigență românească a bătrânului Moldovănuș, i-au arătat

și lui Bunea cărarea cea dreaptă, care nu duce la onoruri și demnități pământești, ci la luptă, la zbuțuire, la riscuri de carieră și de viață.

Iată-l pe Bunea apărător în memorabilul proces al Memorandului — fusese anunțat ca apărător al lui Iuliu Coroian — în vreme ce alt coleg al său, tot profesor la Blaj, *Vasile Hossu* era ghidul și informatorul corespondenților dela ziarele străine, cari asistau la desbaterile procesului neamului nostru din fața Curții cu jurați dela Cluj.

Alea jacta erat... Bunea a intrat în Comitetul național, substituit a celui întemențat la Vaș și la Seghedin — și de aci înainte îl întâlnim pretutindeni în valorile luptei naționale de dincoace de Carpați. Atitudinea națională hotărâtă a canonicului Bunea îl face pe repausatul *Ioan Rusu Șirianul* — unul din cei mai distinși gazetari ardeleni mort și el astăzi, — să se întrebă în „Lupta“ de la Budapesta, la moartea lui Bunea:

„Oare vom mai ajunge zile să vedem dignitari bisericești, dar mai ales candidați de prelați, cari să se arunce cu atâta vitejie în lupta națională? Vom mai vedea un mitropolit, mergând în vizită la președintele Partidului Național, cum a făcut-o I. P. S. Mitropolitul Victor Mihalyi, cum a făcut-o prepozitul său Moldovănuș și adjutantul lor valoros Bunea? Macar că oficios, guvernul îl declarase „trădător de patrie“ pe Dr-ul I. Rașiu.

„Meritul său era cu atât mai mare, cu cât prin această atitudine bărbătească da exemplu strălucit unei întregi generații de oameni. Și pe când airia (în „Telegraful Român“ a lui Miron Romanul) apăreau articoli împotriva politicii naționale, pe atunci Bunea pleca din Blaj la luptă la Cluj, la luptă la Sibiu, la luptă la Aiud, pretutindeni, unde se deschidea teren de apărare a drepturilor noastre naționale.“

Intru adevăr, pe Bunea îl vedem la toate congresele și adunările naționale, la adunările de protest împotriva proiectelor de legi îndreptate împotriva neamului românesc, îl vedem în fruntea clubului național, un fel de președinte de organizație din județul Albei de jos, unde aparținea atunci Blajul; îl vedem restaurând în bloc de cement vechea piatră comemorativă așezată la 1848 pe „Câmpul Libertății“ precum și „crucea lui Iancu“ din dealul viilor, și care fuseseră aruncate în aer într-o noapte de iarnă de criminale mâni ungurești; îl vedem proslăvind cu îndrăzneală și talent meritele *naționale* ale marilor bărbați români dinainte de războiu; îl vedem, în buna tovărășie alui Alexandru Vaida Voevod, a lui Aurel C. Popovici a actualului Patriarh al României Miron Cristea, și a altora, la Viena, căutând să asigure o soartă mai bună neamului românesc, în așteptarea zilei celei mari, pe care o preconizează în magistrala cuvântare dela Alba Iulia, cu prilejul unei adunări generale (congres) a Fondului de teatru românesc din Ardeal.

Întâmplarea făcuse ca, la 1899, să se mai așeze la Blaj încă un om, care avea să prezideze mai târziu zilele de instaurare a vieții naționale românești în Ardealul desrobii și unit cu țara mamă. E vorba de Dl. *Iullu Maniu*, care, laolaltă cu bătrânul Moldovănuș (și nici Mitropolitul Mihalyi nu era străin de „complot“!) și cu Bunea, urmași de alții mai tineri, constituiau cel mai important centru de gravitate și de orientare al politicii românești din vechiul Ardeal din anii înainte de marea întregire a neamului — Aug. Bunea nu a mai ajuns să vadă apoteoza de la I/XII 1918 la Alba-Iulia, pe care — repet — o întrezărise într-o viziune cu adevărat profetică, câte-va luni înainte de moartea sa, cu prilejul aceluși congres al Fondului de teatru amintit mai înainte, și căreia îi dăduse expresie în cuvinte, cari deși păstrate fragmen-

tar, ar merita să figureze într-o viitoare antologie a oratoriei naționale.

*

Istoriograful Romei spune că, într-o bună zi, oare cari cetățeni ai Romei vechi au scris pe statuia lui Brutus cuvintele: *Utinam viveres!*)

O, de ai trăi!

O de ar trăi astăzi Augustin Bunea, ca să-și vadă prorocia împlinită, să-și vadă noua țară întregită!

O, de ar trăi! Ca să contribuie cu talentul său la mărirea ei, și — să adaugem aci între noi — să lovească une-ori și cu sbiciul condeului său în „toți ticăloșii și mișei“, — cari stănenesc „organismul viguros și dornic de viață al neamului nostru, în avântul său de progres și de desăvârșire a marilor ideale în mijlocul neamului românesc“.

* * *

Omagiul Academiei și Guvernului

— Cuvântul d. min. Alex. Lapedatu —

S'au împlinit 25 ani dela moartea lui Augustin Bunea. Și totuși, cât de vie și de puternică e încă și azi, în amintirea și simțirea noastră, consternarea provocată, pretutindeni printre Români, de moartea fulgerătoare a acestui strălucit fiu al neamului, în care națiunea întregă, nu numai Biserica română unită, căreia-i aparținea, punea așa de mari și de îndreptățite speranțe.

Moartea lui a fost, cu adevărat, un doliu național o manifestațiune spontană și impresionată a durerii sincere și profunde a lumii românești, care considera această moarte într-acele împrejurări ca o mare și ireparabilă pierdere și care a dat expresie acestei dureri în forme și accente cum până la acea vreme nu se mai cunoscuse la Români ardeleni.

Căci nu era, atunci, între fruntașii vieții noastre naționale de dincolo de munți, personalitate, care, prin fire și caracter, prin cultură și talent, prin hărnicie și vrednicie, prin credințe și convingeri, prin hotărâre și bărbăție, ca și prin tenacitatea și vigoarea spiritului și sufletului său românesc să-și fi câștigat și asigurat, la conaționalii săi, o activitate morală și un prestigiu național asemenea lui Augustin Bunea.

A fost, în toate privințele, și ca scriitor, și ca prelat, și ca român la culmea chemării. Contemporanii săi, cu deosebire cel din Transilvania, unde firește, era mai bine și mai general cunoscut și apreciat, priviau la dânsul, cum am spus, ca la o mare nădejde a neamului, iar noi, tinerii, abia intrați în ogorul publicității române sau în arena politicii naționale, aveam pentru dânsul un cult, cum numai pentru Nicolae Iorga mai aveam în vremurile acelea...

Ca istoric, Augustin Bunea marchează o nouă și însemnată etapă în dezvoltarea istoriografiei române transilvane. Publicațiile sale sunt tot ceea ce această istoriografie produsese, până atunci, mai de valoare sub raport științific. Căci întocmite pe o largă și bogată bază documentară, cu pătrunzător spirit critic și analitic și prezentate într-o expunere limpede și luminoasă, operele acestea ale lui Augustin Bunea stau la temelul dezvoltării întregii literaturi istorice române ardelenesti dela începutul secolului trecut.

Ca prelat, în slujba devotată a Bisericii sale, Augustin Bunea a susținut și apărut, cu fanatică râvnă, interesele și drepturile acestei Biserici, totdeauna în legătură cu acele ale neamului. De aceea n'a fost nimeni între semenii săi care să fi luptat cu mai multă tărie

1) Subscriptere quidam Bruti statuæ: Utinam viveres!

și hotărâre, cu mai multă convingere și vigoare, împotriva înglobării Bisericii române unite în autonomia catolică maghiară, ca și dânsul, și ca să dea o bază legitimă acestei lupte a alcătuit un magistral studiu istoric, dovedind că biserica română unită, și-a avut, își are și trebuie să-și albă individualitatea și autonomia sa proprie.

Era așa de hotărât și de categoric în această atitudine și luptă a sa, că dacă cu sîla românii uniți ar fi înglobați în autonomia catolică atunci nu ortodocșii ci protestanții s'ar face, știut fiindcă pentru romano-catolici aceștia sunt mai depărtați decât ortodocșii.

Un respectuos omagiu deci memoriei celui ce ca și mai marii săi predecesori concepea și susținea rolul bisericii unite numai în funcțiune de interesele neamului, și numai cu deplina sa individualitate și autonomie.

La fel, ca român, Augustin Bunea și-a făcut, întru toate împrejurările datoria. Ori unde a fost trebuință de prezență, de lucrarea și, mai ales, de cuvântul său, el n'a lipsit. La toate acțiunile și demonstrațiunile naționale, dela procesul Memorandumului, unde s'a prezentat în rândul apărătorilor, până la adunarea Societății pentru fond de teatru dela Alba-Iulia, unde a rostit ca ultimă a sa cuvântare una din cele mai însuflețite pagini de profetică elocință românească, Augustin Bunea a fost de față.

Pretutindeni, cuvântul său într'aripat și impresionat s'guduia sufletele și întăria conștiințele. Sunt multe aceste cuvântări. Din toate însă, cele mai măestrite sunt acele în cari a fixat și înfățișat rolul și activitatea celor mai de seamă fii ai națiunii române din Transilvania, din a doua jumătate a secolului trecut: Iacob Mureșanu, Timoteiu Cipariu, Gheorghe Barițiu, David Urs de Marginea, Ioan Rațiu etc.

Așa a fost Augustin Bunea, și așa și-a câștigat el autoritatea și prestigiul, iubirea și încrederea de care s'a bucurat la al său. Evident, unui asemenea strălucit bărbat îi stăteau larg deschise înaintea căile viitorului.

Ca istoric, a fost chemat în sânul Academiei Române. Dar moartea l-a împiedecat să ajungă sub cupola înaltului așezământ de cultură națională cu discursul pe care și-l pregătea pentru solemnă ocazie... *Stăpânii Țării Oitului*, al țării sale de origină, al țării care a păstrat cele mai vechi tradiții și mărturiile de viață națională organizată, al țării din care a izvorit principatul a toată țara românească, al țării ce veacuri dearându-l a făcut legătura dintre Românii deoparte și de alta a Carpaților, al țării ce și azi încă este un nesecat rezervor de energii naționale... Căci așa voia el să înfățișeze Țara Oitului și pe stăpânitorii ei români de pe vremuri.

Ca prelat, Augustin Bunea a avut și el un ideal, dar nu idealul celor ce râvnesc numai decât o cârje episcopală, ci idealul celor ce urmăresc a sluji Biserica cu zel și cunoștință misionară. Reese aceasta clar și lămurit din scrierea sa postumă: *Incercare de Istoria Românilor*, în care voia să trateze chestiunea ierarhiei noastre bisericesti, dela început, dela epoca latină, până încoace, în epoca modernă, scriere, care, se vede bine, trebuia să fie un far luminos al căii pe care să se îndrepteze, după Augustin Bunea, pașii viitorii ai neamului, întru urmărirea și împlinirea misiunii sale culturale și civilizatorii, ca popor romanic în Orientul Europei.

În sfârșit ca român, Augustin Bunea ar fi putut ajunge în viața politică a neamului la celea mai înalte demnități și importante roluri. Nu le-a căutat însă, ci, modest cum era și lipsit total de vanitate, s'a mulțumit cu demnitățile și rolul ce le avea aci, în Blaj, în ca-

drele bisericii sale. De altfel nici moartea prematură nu l-a dat pas. Căci s'a prăbușit în neant, tocmai în momentul când națiunea avea mai mare trebuință de oameni ca dânsul, în preajma marilor evenimente ce au adus realizarea unității noastre politice și naționale.

O fatalitate pe care a trebuit să o suportăm, cu voia Tatălui ceresc, dar care nu ne poate împlinedea de-a ne gândi, cu nostalgic regret, ce ar fi fost, și ce ar fi însemnat Augustin Bunea în viața României întregite, dacă ar fi apucat-o, Fără teamă de a greși sau exagera, cutez a zice că ne-ar fi dus, mai direct și mai sigur, la unitatea sufletească și la consolidarea națională, de care avem atâta trebuință pentru organizarea și dezvoltarea noului Stat Român întregit.

Iată de ce gândurile și reflexiunile acestea le aduc ca un suprem omagiu memoriei scumpe și neuitate a lui Augustin Bunea, atât ca Ministru al cultelor cât și ca membru al Academiei Române, în numele acestei instituțiuni care a ținut să fie reprezentată la duloasa pomnire, pe care Blajul o face azi, la 25 de ani dela moartea sa, ca mărturie a simțirii sale de veșnică iubire și neperitoare admirațiune.

* * *

Inchinarea „Astrei”

— Cuvântul d. prof. Dr. Iuliu Moldovan —

În vremuri mai vechi majoritatea covârșitoare a tineretului român din Ardeal în învăța istoria trecutului național din cartea cu rigidă înșiruire de date și evenimente, ci mai mult din povestiri ale părinților, bunicii, ale dascălilor și bătrânilor, cari trăiseră ei înșiși vremurile despre cari vorbeau sau primiseră amintirea lor dela alții mai bătrâni decât ei. În aceste comunicări, desbrăcate de patimile vremurilor pe cari le priveau, figurile pilduitoare ale înaltașilor erau împodobite și prezentate cu toată dragostea, cu toată mândria de a fi același sânge românesc, și în tainica atmosferă, care stăpânea acele povestiri șoptite, se năștea și se fixa pentru totdeauna în sufletul dornic de închinare a tineretului dragostea și adâncă recunoștință pentru înaltași, conștiința de neam și dorul de a lupta și jertfi pentru binele lui. Acel modești și nepretențioși educator, nenumărați pe platurile de înălțare și suferință ale Ardealului, reușeau mai mult decât slova rigidă a istoriei scrise, să asigure peste granițele de timp sau spațiu — continuitatea gândirei și înfăptuirii românești.

Azi nu mai este răgaz pentru o atare educațiune senină și continuă și rare sunt ocaziunile fericite ca cele de azi, când putem evoca figura luminoasă a unuia dintre cel mai distinși fii ai neamului. Augustin Bunea a fost un mare luptător național, un om de înaltă cultură, un devotat slujitor al bisericii sale, care ascundea sub blânda sa înfățișare un suflet înflăcărat de creștin și român. Faptele trecutului nostru, pe cari le studia cu atâta pătrundere, pildele acestui centru de înălțare și jertfă, care a fost totdeauna Blajul, chemarea viitorului și percepțiile credinței, l'au îndemnat să-și cheltuiască toată comoara de energii în același timp și prin aceleași fapte pentru întărirea credinței și prosperarea neamului. Servind neamul el a servit credința în Dumnezeu, căci acel curent de viață plecat din vremuri, și mergând spre țărniș pe cari forțele minții noastre nu le pot cuprinde, este o particulă a veșniciei, a Dumnezeiel, căreia canonicul Bunea și-a închinat viața.

Și așa cum pildă și indemn l-a fost toată viața, așa și în cadrele „Asociațiunii” noastre pilduitoare și îndrumătoare l-a fost activitatea. Ca membru al comitetului central al Astrei, și-a dat luminoasa sa contribuție la conducerea ei,

nelipsit era la adunările ei generale și înălțătoare l-au fost cuvântările, înalte îndemnurile îmbrăcate în cea mai frumoasă curgătoare limbă românească; iar scrisul lui urmărea cu același hotărâre și cu aceeași rodnicie același scop, ceruia l-a consacrat toate energiile sale.

Când Asociațiunea noastră prin modestul, meu glas, aduce memoriei lui cel mai profund omagiu, plină de recunoștință ea se angajează în același timp, de a încerca să contribuie la generalizarea din nou a celui nepretențios, dar atât de rodnic sistem de educațiune națională, menit să așeze într'un mod mai apropiat, mai grăitor în sanctuarul sufletului tineretului nostru spre veșnică veghe și pildurilor îndemo, faptele trecutului național și între acestea la locul atât de binemeritat amintirea canonicului Dr. Augustin Bunea; să învețe generațiile tinere, să-și prețuiască înaltași și faptele lor, și deasupra pildei și răutății acelor, cari încearcă să se înalte înjosind pe alții, să înconjoare cu toată încurajatoarea dragoste pe acel luptător, cari își consacră și azi toată viața lor bnelui neamului, luptător de cari atât de puțini avem și atât de mulți ne-ar trebui pentru vremurile grele, cari ne așteaptă.

* * *

In memoriam

— Cuvântul pâr. Ioan Agârbiceanu —

Oamenii excepționali, cari prin credința munca, puterea lor creatoare și simțul de jertfă, cresc energiile unui neam, sporindu-i puterile în aspra și vecinica luptă a vieții — se ivesc în rândurile unui popor din darul și voința lui Dumnezeu, și se realizează în ei și în lucrările lor, cu prețul sudorilor de sânge a spiritului propriu. Apariția lor luminoasă și furtunoasă între noi, e totdeauna semnul hotărât a destinului care are încă planuri de realizat prin noi. Când trec decenii și veacuri și omul mare nu se mai ivește în sânul unui neam, e semnul decadenței și al apunerii lui, dovada că ziditorul și-a întors fața dela acel popor.

Neamurile trăesc numai câtă vreme luptă pentru credință, dreptate, adevăr, pentru bine și frumos, pentru creșterea energiei umane, a desăvârșirii vieții. Dar în lupta aceasta sunt purtate cu avânt și încredere numai de către oamenii excepționali. Când nu mai luminează, și nu mai încălzește focul sacru pentru ideal, neamurile sunt osândite, putrezesc și pier, chiar dacă ar fi ajuns stăpânitoare de lumi.

Pentru un popor fără libertăți naționale, culturale și politice, cum am fost noi românii ardeleni, oamenii excepționali sunt și mai prețioși. Ei nu numai călăuzesc conștiința națională către țințele superioare ale vieții, ci trezesc și întăresc mai întâi aceasta conștiință prin puterea și strălucirea duhului lor creator. Ei schimbă energia latentă, statică, a unui neam în energie luptătoare. Ei scoală în picioare un întreg popor crezut mort, surd sau orb.

Augustin Bunea a fost unul dintre bărbații excepționali cari au întărit și au crescut, în ultimele două decenii dinaintea unirii, conștiința și energia românilor ardeleni în cel din urmă iureș dat de noi împotriva stăpânirii streine.

El e dintre ultimii reprezentanți ai luptătorilor ardeleni cari au realizat în aceeași persoană, pe preotul canonic, pe omul de vastă știință, și pe naționalistul înfocat. El e la capătul seriei care se deschide cu Șincai și Petru Maior, și prin Cipariu și Moldovănuț continuă marea tradiție a Blajului eclesiastic, științific și naționalist.

Voinic și drept, cu fruntea largă, plin de demnitate, și de un fel de majestate rar întâlnită; cumpănit până-și făcea o judecată sau convingere, dar arzător și impetuos în susținerea ei; cu glas armonios ca de clopot dulce

Atențiune! D. Sextil Pușcariu grăiește. Așa: 1) Prezintă în lumină falsă congresul Agrului dela Lugoj; 2) Repetă neadevărul patent, că noi la Lugoj am cerut pentru catolicism averi de-ale Statului român, pe când în realitate s'au cerut „fondurile catolice” pentru adevăratul proprietar; 3) — Afirmă, cu inimă liniștită, că uniții au fost buni români până la congresul dela Lugoj, atunci însă „s'au pus în slujba catolicismului”, împotriva intereselor țării. Adeca: uniții s'au făcut, în bloc și oficial, trădători de neam. Mănușate și șerpuitoare, cuvintele dlui profesor nu pot avea alt înțeles. Las' că mai târziu d. S. P. speră chiar să fie secondat de uniți în acțiunea For-ului. Asta însă nu înfirmă gravitatea afirmațiunii de mai sus. Fiindcă aceea e generală, pe când colaborarea noastră o speră pentru o acțiune precisă: luptă împotriva acordului dela Roma, care n'are nimic cu fondurile reclamate la Lugoj și din pricina cărora am fost declarați trădători.

Intrebăm pe d. Sextil Pușcariu dacă sunt ale sale declarațiunile analizate mai sus? Și ce înțeles a voit să le dea? Să spună lucrurile limpede, categoric. Nu admitem nici un vag și nici o digresiune teoretică. Fiindcă Sextil Pușcariu nu-l un trepăduș inconștient dela cutare fițică dominantă. El cunoaște greutatea cuvintelor și are răspundere pentru ceea ce spune. E dator, pentru numele celui are, să pună lucrurile la punct imediat: a făcut pomenitele declarații și cum le-a înțeles?

Nu-l vom rămâne datorii nici cu lămuriri, de va fi nevoie, nici cu răspunsul pe care îl va merita.

Dilemă tristă. Adunarea Deputaților. Ședința de Luni, 10 Decembrie 1934. D. deputat C. Giurescu face o comunicare dlui ministru al sănătății publice cu privire la propaganda făcută de monopolul alcoolului, propagandă care constituie un atentat la sănătatea publică.

D. Dr. Costinescu, ministrul sănătății, răspunde, că deși își dă seama de urmările nenorocite ale consumului în mari cantități al alcoolului industrial, totuși, întrucât situația

financiară a țării reclamă menținerea veniturilor trase din vânzarea alcoolului, deocamdată nu poate lua vreo măsură în această privință.

Așa a fost rezumată, scurt și rece, în gazete dilema dezbătută în Parlament. Și acolo, ca și în presă, s'a trecut peste ea, ușor, la ordinea zilei. — Păcat. Fiindcă e oribilă. Ea este expresia tragică a situației în care ne găsim. Adeca: facem propagandă pentru îmbolnăvirea, fizică și morală, a populației, ca să-i scoatem banul din buzunar. Pe care, apoi, va trebui să-l întrebuițăm pentru spitale. Cu cât mai mulți bolnavi, cu atât mai multe spitale. Deci tot mai mulți bani. Cări nu se pot câtiga, decât printr'o progresivă alcoolizare și îmbolnăvire a țării. Și așa mai departe. Cerc vișios, care poate fi dus la infinit. Și la absurd.

De unde se vede, că e cu neputință ca d. ministru al sănătății să fi dat răspunsul ce i-se atribuie. Mințește presa, mințește „Monitorul Oficial”, dar un ministru n'a putut da acest răspuns. E absurd. E monstruos. E condamnarea unei guvernări.

Cuvinte arhieresti*

I.

Preasf. ALEXANDRU al Lugojului explică simbolismul pomului de Crăciun

În introducere, Pastorală arată originea „pomului de Crăciun”. Vechii germani prăznuiau, la mijlocul iernii, când dorul de lumină e mai arzător, sărbătoarea luminii, „Iulfest”-ul. Această sărbătoare germană s'a confundat apoi cu Crăciunul creștin, Cristos fiind „lumina lumii” care vine, să alunge întunecul păcatului. — Apoi continuă:

Ce ne aduce aminte acest pom de Crăciun?

Înainte de toate prin contrast ne aduce aminte de arborele morții din paradis, al cărui rod i-a prăpădit pe protopărinții noștri și pe urmașii lor, arbore înlocuit în mod fericit prin

*) Pastoralele Preasfinților Lugojului și Gherlei ne-au sosit abia la încheierea numărului nostru de Crăciun. Reproducem din ele în acest număr părțile esențiale.

N R

noul arbore al vieții: Isus Hristos, simbolizat atât de potrivit de cetina pururea verde a bradului.

Isus Hristos ne-a adus viață, ne-a adus căldură și lumină. De aceea doară s'a aprins steaua pe ceriu la nașterea Lui, împrejurare atât de bine simbolizată prin luminițele aprinse în rămurelele bradului de Crăciun cari își răspândesc lumina blândă în toate colțurile încăperii camerei.

Bradul aprins este deci simbolul celui ce a venit în lume, lumina lumii, celui ce a venit să aprindă foc în suflete, zicând: Foc am venit să arunc pe pământ și ce voiesc decât să ardă? (Lc. 12, 49). — Lumina arată calea, deci bradul aprins simbolizează minunat pe acela despre care se spune: „Norodul cel ce ședea întru întunec au văzut lumină mare și celor ce ședea în latura și în umbra morții, lumină au răsărit lor”. (Mt. 4, 16).

Dar, bradul care simbolizează și veșnica tinerețe a lui Isus, nesecata-l vitalitate, este împodobit cu aur și argint. Ne dovedește oarecum în chip palpabil, că-L reprezintă pe cel împodobit cu plenitudinea harurilor divine, pe acela despre care se zice: „Împodobit cu frumusețe mai mult decât fiii oamenilor” (Ps. 44, 3). Da, pentru că cel născut din Maria este Sfântul, Fiul lui Dumnezeu, este rodul Duhului Sfânt, care s'a pogorit peste Maria, a puterii Celui Prea Înalt care a umbrit-o.

În sfârșit, pomul de Crăciun este încărcat cu multe daruri și bunătăți în ramurile sale sau le are adunate la poalele sale, pentru că să facă bucurie tuturor celor din casă.

Nici aceasta nu este fără simbolism. Isus Hristos ne-a venit din ceruri cu mâinile pline și încărcate de bunătăți. Omenirii reduse de stăpânul lumii, de diavolul, la extremă mizerie sufletească, la robia spiritului, i-a adus întreagă vistieria harurilor cerești și pacea pe care lumea nu o poate da, pacea de sus, împăcarea cu Dumnezeu. Nu înzadar zice proorocul Isala: „Și scoateți apă cu veselle din izvoarele Mântuitorului” (Is. 12, 3). Da ne adăpăm cu veselle cu toții, cu mic cu mare, din izvoarele Mântuitorului Doară el însuși a spus-o mai târziu: „Tot cel ce va bea din apa aceasta va

□ □ Foiața „Unirii” □ □

Activitatea istorică

a lui Augustin Bunea

de Z. PACLIȘANU

Monografia despre Inochentie Micu Klein, scrisă la cea mai frumoasă vârstă a autorului — avea deja 44 de ani — formează numai începutul unei rodnice și lungi activități științifice, încheiată odată cu stingerea vieții. Studiul vieții și a epocii lui Inochentie Micu Klein l'a dus pe Bunea la studiul vieții și activității publice a urmașului său, Petru Pavel Aaron de Bistra. Inochentie Klein a murit cu 4 ani după moartea lui Aaron și astfel viața lor publică se dezvoltă sincron și paralel, încât cunoașterea unuia presupune cunoașterea, cel puțin în trăsături mari, principale, a celuilalt. De altfel P. P. Aaron trebuia să-l intereseze pe Bunea și din alt motiv și în altă ordine de idei. Într'un capitol mare din „Chestiunile” sale, din 1893, s'a ocupat de foloasele Unirii și de urmările ei pentru viața românească. Astfel, nu-l putea fi indiferent întemeietorul vestitelor școli blăjene, cea mai mare și mai însemnată operă culturală a Unirii cu Roma. Vedem deci, că o mulțime de considerații trebuiau să-l ducă pe apologetul bisericii unite la studiul epocii lui P. P. Aaron. Și de fapt, doi ani după apariția monografiei despre Klein,

apare și cealaltă, cu mult mai vastă, mai temeinică și mai valoroasă, despre P. P. Aaron și colegul său ortodox Dionisie Novacovici. Nici lucrarea asta nu e o istorie simplă a vieții și activității celor doi viădici, ci istoria Românilor ardeleni între anii 1751—1764.

Scrierea aceasta e, fără îndoială, cea mai bună și mai frumoasă operă a canonicului Bunea. Autorul făcuse progrese nimitoare, dela 1900 încoace. Stilul lui este cu mult mai viu și mai colorat și privirea lui cuprinde părți cu mult mai întinse din viața românească a epocii. De altfel, și materialul afiător în Blaj, privitor la vremurile acelea, e mai bogat și mai complet. Pe când, privitor la epoca lui Klein, arhiva mitropoliei blăjene cuprinde un singur „Protocol” mic cu corespondența viădicilor din 1741 și ceva din 1742 și interesantă statistică a românilor ardeleni din 1733; privitor însă la epoca lui Aaron se află în ea un material foarte bogat, care abia ici-colo mai are nevoie de unele întregiri din arhive străine [...]

Având la dispoziție acest material, Bunea ne-a dat lucrarea sa, o splendidă licoană a epocii. Atențiunea sa e îndreptată în toate părțile și nu-i scăpa nimic din ceea ce poate avea un interes pentru cititorul de azi. E vorba, în ea, nu numai de Aaron și de Dionisie Novacovici, nu numai de revoluția lui Sofronie sau de deschiderea și primii ani ai școlilor blăjene, ci de starea țărănilor, de diferitele schituri mici și neînsemnate dela poalele cu-

tării munte în care-și petreceau viața searbădă și monotonă 2—3 călugări bătrâni și neputincioși; de cutare început de școală sătească; de veniturile preoților și de cultura lor; cu un cuvânt, de întreg complexul variat și bogat al vieții neamului nostru, la jumătatea veacului al XVIII-lea.

Toate sunt studiate cu răbdare, cu pricepere și iubire, și astfel monografia aceasta e o admirabilă istorie culturală și, cum am zis, cea mai trainică și mai bună lucrare a lui Bunea. Cercetări viitoare vor putea da mai multă culoare unui capitol sau altuia din carte, vor putea scoate la iveală amănunte mai mult sau mai puțin interesante, necunoscute autorului, dar ansamblul va rămâne nesdruncinat și, în liniile lui fundamentale, neschimbat. Va rămâne neschimbat, pentru că autorul acestei admirabile cărți a avut o rară intuiție și a avut și răbdarea foarte prețioasă de-a străbate întreaga mulțime de acte, păstrate din acest timp, dintre care unele, mai ales cele scrise de P. P. Aaron însuși cu caligrafia sa surprinzător de încălțită — le face să fie cele mai indescifrabile scrisori din câte se păstrează în arhiva Mitropoliei blăjene [...]*

Meritul principal, de-a fi luminat acest trecut și de-a ni-l fi prezentat, nu cum ne-ar plăcea nouă să fi fost, ci cum a fost în rea-

*)... Regretăm, că spațiul restrâns ne silește să omitem câteva pasagii, lăsând în locul lor numai [...]

N. Rod.

înseta iarăși. Iar cel ce va bea din apa carea eu voiu da lui, nu va înseta în veac". Ci apa carea voiu da eu, va fi întru el izvor de apă curgătoare în viața de veci". (Ioan 4, 13—14).

II.

Preasf. ALEXANDRU al Maramureșului ne spune ce daruri să ducem pruncului Isus

Mărire... lui Dumnezeu, adevărată supunere și ascultare filască de poruncile lui, după cuvântul din „Tatăl Nostru”, ca voia lui sfântă să se facă pe pământ dupăcum se face în ceruri. Mărire... lui Dumnezeu, adevărată grija de fiecare zi, pentruca împărăția lui să vină între noi, să se lăfească în toate părțile, aducând pretutindeni roduri de bună mireasmă spirituală în sfințirea vieții tuturor fiilor buni ai bisericii. — Și pe pământ pace, adevărată dragoste și bunăînțelegere, sprijin și ajutor împrumutat, ca să nu ni-se poată arunca, cu dreptate, că n'am înțeles porunca: „să iubești pe aproapele tău ca însuși pe tine”. Pace în familie între soț și soție, ca legătura lor să fie cu adevărat o licoană a legăturii, pecetluită cu jertfa de pe Cruce, dintre Hristos și biserică. Dragoste între părinți și copii, ca să nu se mai vadă odrasle plâpânde aruncate pe stradă și lăsate în bătaia tuturor vânturilor, pierzării sufletești și trupesti, și să nu trebuiască să plângem, de altă parte, de mila unor părinți batjocoriți de acela, cărora le-au dat viața și le-au deschis o cărare în lume. Pace și bunăînțelegere, în sfârșit, cu toți semenii noștri, ca să nu mai fie certe și sfezi, clevețe și mâni, uri și răzburări, bătăi și ucideri, de parcă nu am mai fi creștini și am uitat, că suntem frați împreună, fiii aceluiasi părinte din ceruri.

Și n'am sfârșit încă. Darurile puse de magi la picioarele lui Isus, Ne îndeamnă, Venerași Frați și iubiți fili, să adaugem a spune, că nu ajunge să mergem după steaua, care ne chiamă la Domnul și la biserică lui, ci trebuie să-l aducem și noi daruri: „aur, și tămâie și smirnă”. Isus le primește cu drag și dela noi și le așteaptă deadreptul. Biserici bătrâne,

roase de dintele vremii, al căror coperiș nu mai scutește cele sfinte de ploale și vânturi, ca și cele noi, încă neisprăvite, pornite cu avânt și căldură, dar peste cari suflă azi vântul rece al nepăsării, ne chiamă la muncă și jertfă. Că sunt greutăți și mizerii, o știm și simțim alături de voi, dar știm și aceea că legea convertirii a ușurat foarte mult sarcinile ce ne apăsau deopotrivă.

Nu mai este deci, ori măcar nu în măsură în care a fost până acum, temelu pentru vorba că nu putem da nimic pentru Dumnezeu și biserică lui. Magii au pus darurile lor la picioarele lui Isus, deși nu le făcuse încă nici un bine mai deosebit în afară de acela că i-a chemat la închinare, și noi, cari ne-am născut în legea lui sfântă, pe cari ne-a încărcat de atunci cu atâtea binefaceri și daruri, cărora ne-a dat sănătate și avere, atâtea câtă avem — căci suut, cum bine știți, cu sutele de mil cari n'au nici atâtea —, să nu ne simțim îndemnați a urma pilda acestora, și să vărsăm și noi, mult puțin cât avem, aur, ori tămâie ori smirnă, la picioarele Pruncului din Bethlehem, pentru biserică și așezămintele ei? Și aici Ne gândim cu deosebire la acela cari au primit, ca împrumut, din averea bisericii, din banii cari trebuiau să slujească pentru biserică și podoabele ei și pe cari, sunt unii, cari deși au de unde, nu vreau să-i mai dee înapoi, crezând că și față de Dumnezeu și de averea lui pot să se provoace la conversiune. Da, este și aici conversiune pentru cei cari în adevăr nu pot să întorcă împrumutul bisericii, ori măcar nu cu dobândă, și dela aceștia Domnu cere mai mult decât pot. Dar nu este conversiune la Domnul față de celce pot să întorcă, dar nu vreau s'o facă, pentrucă steaua acestui chemări s'a întunecat în sufletul lor și poate n'o să mai răsară nicicând. Val lor și copiilor lor!

Altă „provocare” unlată. Conducătorii ortodoxiei ardeleni lăsează în felul lor „dominanța”. Altfel decum a înțeles-o legiuitorul țării. Și tot în felul lor cearcă să o și valideze, la diferite ocazii. Altfel decum cere dreptatea,

echitatea și bunul simț. — Cazuri de acestea sunt multe. Insemnăm din când în când câte unul.

Azi, pe cel din *Marghita*. — S'a petrecut la 4 Noemvrie. S'a ținut atunci *adunare anti-revizionistă*. În program: întâi parastas pentru martirii neamului românesc din acea plasă (Dănilă Mihai, preot gr. cat. Popovici Nicolae, țaran gr. cat. și Filip Vasile, învățător ortodox). Potrivit înțelegerii prealabile a organizatorilor, parastasul avea să se slujească în cele două biserici românești și apoi să se țină adunarea tuturor în plață. Avea să vorbească pâr. protopop A. Băilban,

Foarte bune și de acord. Dar, contrar acestei înțelegeri, în dimineața zilei de adunare, un altar se ridicase ca din pământ în mijlocul pleții. Preoții ortodocși s'au adunat și au slujit acolo parastasul. Ca să se vadă deosebită dominanța. Mai mult, părintele Băilban nici nu l-s'a dat cuvânt în adunare. Tot contrar înțelegerii ce avusese loc între organizatorii serbării. Și tot printr'o manevră lăturatică, de ultima oră. — Spre marea mahnire a credincioșilor noștri și spre bucuria minoritarilor.

Am semnalat cazul, fiindcă el învederează metodele de „acțiune constructivă” a „fraților!”

Știri mărunte

Noul membru în Congregația Orientală. Vieța tuturor bisericilor orientale unite cu Roma este cărmuită de s. Congregațiune „pro Ecclesia orientali”, în fruntea căreia stă însuși Sf. Părinte. Congregația e compusă din cardinali. Șirul acestora a fost întregit — citim în „Osservatore Romano” din 22 Decemvrie — cu doi: *La Fontaine*, patriarhul Veneției și *Luigi Lavitrano*, arhiepiscop de Palermo.

Deviza studenților. Un puternic grup de studenți și studente din „Acțiunea Catholică italiană” a ținut, la Roma, o „săptămână de studii”, pentru adâncirea problemelor de acțiune

litate, îi revine, în cea mai mare parte, lui Bunea. În 1902, în anul apariției monografiei despre P. P. Aaron și Dionisie Novacovici, Bunea tipărește o altă lucrare, care a avut darul de-a stârni o întreagă revoluție în știința istorică ardelenă. Această carte, relativ mică, de abia 152 pagini, este „Vechile episcopii românești a Vadului, Geoagului, Silvașului și Bălgradului”. Autorul își dă seamă de adevărurile nou cuprinse în ea, și de-aceia scrie în prefață: „Dacă adevărul, ce mi-am dat silința a-l căuta cu inima curată și exprima fără șovăire, stă în contrast cu multe născociri, cari la noi au devenit dogme istorice, cred, că nimeni nu-mi va lua-o aceasta în nume de rău, căci nu este chemarea unui istoriograf a înfățișa trecutul altcum decât cum a fost”.

Bunea, dovedește în cartea aceasta, că la Alba-Iulia n'au existat vlădici români înainte de 1599 și că toate documentele, pe care se sprijinea vechea teorie, privitor la această chestiune, sunt sau false sau vorbesc de alte lucruri; apoi că românii n'au avut o organizație bisericească înainte de jumătatea a doua a veacului al XVI-lea și că marele număr de episcopii, citat de vechea istoriografie, sunt pure plăsmuiri, care ca toate plăsmuirile, n'au nici un temelu real. Ne dă apoi o istorie curată a episcopilor Vadului, Geoagului, Bălgradului și a episcopiei romano-calvine, întemeiată de Ioan Sigismund, pentru convertirea noastră la calvinism.

Intâmplarea fericită a făcut că tot atunci

să apară o lucrare a unui alt învățat, cu o reputație mare, „Sate și preoți”, a d-lui N. Iorga, care lucrând independent, a ajuns la aceleași rezultate la care ajunsesse Bunea, contribuind astfel la triumful nouilor teorii și înfrângerea definitivă a școlii vechi. Reprezentantii acestei școli nu s'au dat însă bătăi, ceea ce și firește, au luat în apărare vechile teorii, îndreptând în același timp atacuri disperate împotriva canonicului blăjan, care dărâma idoli vechi și mărimi consacrate. Ca răspuns la atacurile acestea, Aug. Bunea publică în 1904 „Ierarhia Românilor ardeleni” supunând din nou unei temeinice și necruțătoare critici argumentele adversarilor. Opera aceasta, distructivă dar în același timp creatoare, a fost mult nșurată de faptul că nici unul din rivalii săi nu erau oameni de știință, ci simplii diletanți, mai mult sau mai puțin pasionați de studiile istoriei naționale.

În curând însă, Bunea trebuia să răspundă unui nou atac. Atât în „Vechile episcopii” din 1902 cât și în „Ierarhia Românilor” din 1903, a încercat să sfășie nimbul de glorie și martiriu cu care erau înconjurați din partea istoriografiei vechi, episcopii Ilie Iorest și Sava Brancovici. Acesta din urmă și-a găsit un apărător fervent în vicarul Orăzilor Mari, mitropolitul de tristă aducere aminte, de mai târziu al Sibului, Vasile Mangra. Broșura apologetică a lui Mangra era o provocare războinică și Bunea nu era omul care să rămână indiferent în fața provocărilor. Astfel, scrie în

1906 mica broșură despre Sava Brancovici expunând încă odată întreg arsenalul de dovezi, de care dispunea, pentru a zdrobi gloria acestui arhieru din veacul al XVII-lea al bisericii noastre. Răspunsul lui Bunea este extraordinar de violent și cuprinde la adresa adversarului atacuri fuigerătoare, care n'au făcut însă pretutindeni cea mai bună impresie. Aceasta e cea din urmă lucrare de istorie bisericească a lui Bunea [...]

Aceasta este activitatea istorică a lui Augustin Bunea, care l-a asigurat o pagină frumoasă în analele dezvoltării noastre științifice. Din pătrunderea intensivă și devotată a trecutului nostru de lupte și de suferințe, și-a format el optimismul acela robust și viguros, încrederea puternică, pe care o avea în viitorul neamului nostru și căruia l-a dat o expresie atât de strălucită în profeticul său toast, rostit cu puțin înainte de moarte, la adunarea generală a Societății pentru crearea unui fond de teatru român, ținută la Alba-Iulia, pe care l-a încheiat cu cuvintele: „dacă s'ar prăbuși și cerul asupra noastră, vom rezista și vom birui”.

O nouă agenție de presă. În capitală a luat ființă, zilele acestea, o nouă agenție de presă și publicitate, intitulată „*Serviciul Presii*”. (Calea Victoriei 26 et. I). Conducătorii ei sunt ziaristi. Ni-se spune, că va fi lipsită de orice colorit politic. Și ne place să credem, că va fi obiectivă și în materie religioasă. — În această speranță îi dorim succes deplin.

catolică. La încheierea zilelor de muncă, în 22 Decembrie, au fost primiți în audiență de Sfântul Părinte, care le-a adresat cuvinte de multă iubire și de înalte îndemnuri. În trei vorbe se poate rezuma întreg programul, pe care l-a dezvoltat în fața tineretului universitar urmașul lui Petru: *studiu, acțiune și rugăciune*. — Program bun pentru studenții tuturor țărilor și neamurilor. Și pentru ai noștri!

Praznic luminat. Parohia noastră *Năsăud* a sărbătorit de curând semicentenarul bisericii monumentale, consacrată în 1884. Arzând în 1849 biserica veche, credincioșii năsăudeni numai după mari greutăți și după 34 de ani, prin stăruința vrednicilor preoți Gregoriu Moșil și Ioan Lazar, au putut să-și vadă împlinită dorința, de a preamări pe Domnul în nou lăcaș. Cu prilejul jubileului de 50 de ani a bisericii s'a comemorat jertfa creștinească adusă de acești înaintași, printr'un părăstas pentru odihna sufletului lor și prin o serbare religioasă, în cadrele »Agrupului Năsăud«, la care a conferențiat p. protopop Gavril Bichigean, făcând istoric clădirii acestei biserici.

Card. Richelieu reabilitat. S'a scris mult, și cu venin, împotriva marelui bărbat de stat francez și înalt demnitar bisericesc. Istoricul *Auguste Bailly* a dat la lumină însă, bine de curând, la Paris, un studiu bogat și temeinic, în care dovedește, că sinceritatea credinței lui Richelieu e indiscutabilă. Se scula noaptea pentru a-și recita rugăciunile canonice; asculta zilnic sf. liturghie; se împărtășia Duminecă de Duminecă și slujea destul de des în catedrala din Luçon. Practicile religioase impuse înaltei sale demnități ieratică le îndeplinea chiar și în paguba și cu disprețul sănătății sale.

Locale. Marți, Sărbătoarea Sf. Vasile și Anul nou va predica în catedrală p. Dr. *Cortolan Pop Lupu*, prof. al Academiei de teologie, iar Dumineca viitoare la sărbătoarea Botezului Domnului, p. Dr. *Victor Macaveiu*, canonic, mitropolitan.

Constituire. Secția tinerimii *ASTRU* (Asociația Națională a Studenților Români Uniți), din Cluj și-a ales și constituit pe anul de gestiune 1934—1935 următorul *Comitet*: Președinte: Octavian Dănilă. Vicepreședinte: Vasile Șuteu. Secretar general: Ion A. Pop-Câmpeanu. Casier: Ioan Oșanu. Bibliotecar: Cornelia Gheție. Secretar de șed. plen.: Romul Pop. Secretar de șed. com.: Sidonia Pop. Controlor: Silviu Manu. Membrii în comitet: Veturia Borza și Ștefan Șuteu.

„Dacia“. Este titlul unui nou ziar, care va apare în capitală, la 15 Ianuarie 1935. Direcțiunea anunță, că gazeta va fi pusă în slujba mișcării de renaștere națională, spirituală și creștină. În același fel și același spirit, în care a fost redactată »Dacia« din 1918 a cărei continuare, respectiv reapariție, este cea anunțată acum. Același este și fondatorul - director al gazetei: d. col. Șt. Zăvoianu. Date fiind aceste directive idealiste, nu putem decât să-i dorim noului confrate isbândă deplină. Va contribui la ea și prețul foarte modest cu care se va putea avea: 400 Lei abonamentul anual, 1 leu exemplarul. — Red. și adm.: București, Str. Cămpineanu 6.

Vârsta ziarelor europene. Cele mai vechi ziare pe continentul nostru le au Germanii, Englezii și Francezii. »Vossische Zeitung«, mort anul acesta, avea 230 de ani. »Jurnal de Frankfurt« s'a înființat la 1615; Berlinul a avut ziarul său propriu în 1617, Nürnbergul în 1620. Cel dintâiu ziar englez a apărut în 1622; cel dintâiu ziar italian în 1630; cel dintâiu ziar francez în 1631. Toate aceste foi erau săptămânale. Parisul începe să-și aibă cotidianul în 1777. Nu s'a răspândit însă, ca »Le Journal de

Débats«, care are și el 145 de ani de viață. Englezii aveau mai multe cotidiene încă la începutul veac. XVII.

† **Domțian Cupșa**, protopopul districțului Tășnad, arhidiacon onorar, asesor consistorial, a trecut la cele veșnice la 25 Decembrie 1934, în anul 70 al vieții și 40 al preoției sale cinstite. — Fie-i partea cu dreptii!

Telefonul „Unirii“

An nou fericit, bogat în daruri cerești și vremelnice, dorim tuturor colaboratorilor, prietenilor și cititorilor „Unirii“. — *Iti vestim totodată, că trimitem tuturor în acest număr micul nostru dar de anul nou: CALENDARUL pe 1935.*

B. Cluj. Dv. spuneți că d. prof. Ghibu este un om serios. Noi vrem să credem. Dar ne vine cam greu Fiindcă felul dlui Ghibu de-a face agitație contra catolicismului e tot ce poate fi mai ilariant, lată, de ex. ce-a făcut la Timișoara. A picat acolo în 16 Decembrie, pentru a-și măcina conferența. S'a întâmplat să fie atunci și o mare adunare antirevizionistă Românul din d. Gh. s'a aprins. A sărit pe tribună și a început a grăi. Cam așa: Cel mai criminal mijloc de care se folosesc ungerii revizioniști e catolicismul. Dânsul e »prietenul catolicilor«, dar ca ortodox născut, trebuie să-i demasce. Pericolul cel mare sunt călugării. (Poporul: Jos călugării). Ungurii sabotează și pe Papa și-l fac revizionist. (Voci: Jos cu Papa; afară cu Papa!). (D. prof. dovedește acest lucru cu două cărți, pe cari le arată poporului în plină piață. Are 2 cărți; le arată de 3 ori). Indus în eroare de ungeri, Papa a rânduit noua sărbătoare a lui »Hristos Rege«, micșorând prin aceasta demnitătea regelui României (Sic!). O pastorală a episcopului din Alba-Iulia și vorbește ungerilor, că de-acum au și ei rege. Urmează: călugării, concordatul, etc. după șablon. Asta la o adunare antirevizionistă. Și perfect autentic. — Vă rugăm să ne spuneți, cum să ne stăpănim răsul? Că n'am vrea să supărăm pe »prietenul catolicilor«, pe care am vrea să-l credem om serios.

A. București. »Glasul Monahilor« are dreptate. Adecă ar avea, dacă... Dacă dreapta credință ar fi cea ortodoxă, păcatele și scăderile din sânul ortodoxiei române n'ar trebui să fie piedecă pentru uniți în calea întoarcerii la adevăr. Dar vezi, tocmai aici e necazul. Noi, uniții, credem tare, că a noastră credință e adevărată. Avem motive grele să credem așa. Le putem recomanda și monahilor niște cărți pentru a se dumiri în acest sens. — Ori așteptăm să ne convingă ei pe noi. Va fi cam greu, fiindcă noi cunoaștem nițelus ortodoxia și cărțile ei. Și am ajuns la concluzia, că Kerularie, fie-iertat, a cam dat cu oiștea'n gard. Lucru pe care îl simt frații ortodocși la tot pasul. Chiar și cei dela »Gl. M.« Pe aceeași pagină, unde ne dăscălesc pe noi (Nr. din 23 XI 34), au un titlu impunător: »Mult ajută liturghiile sufletule«. Și anume: »atât celor morți cât și celor vii«. — Cum, »celor morți?« Celor din rai, nu. Nici celor din iad. Iar loc curățitor sau purgator, după ortodoxie, nu este. Atunci? — Păr. Lungu calcă a catolic!

P. Reghin. Lucrul a fost mult mai simplu decum vă închipuiți. Metodă sigură, cu care se pot aduna cât ai bate în palme milioane de iscălituri. Preotul sau cutare »For«-ist a umblat cu lista prin sat și a spus oamenilor așa: Papa are în România averi uriașe; acum cerem să i-se ia și să se împartă la țărani. — Mă rog, putea Românul să nu iscălească?

Am primit abonamentul pe 1934: Oficiul parohial Apahida; C. Alba-Iulia; D. Bucium; Dr. B. București; P. București; B. Bistrița; Oficiul parohial Chiuza; Parohia Gherăești; Oficiul parohial Ghirolt; Oficiul parohial Istrău; Oficiul parohial Năsăud; M. Parța; Oficiul parohial Roșiori; Oficiul parohial Romuli.

Aviz

Cooperativa »Câmpul Libertății« din Blaj, cumpără orice cantitate de semințe de trifoi și lucernă.

Cumpărarea semințelor se face la locuința D-lui Emil Negruțiu (lângă Prefectură).

Plătirea semințelor se face după curățenie și frumusețe. Astfel, semințele de trifoi cu 250/0 corpuri streine se plătesc cu 26 lei kg., iar cele cu 50/0 corpuri streine 34 lei kilogramul. Analizarea semințelor o face dl Ing. Agr. Victor Oros, profesor la Școala Normală de băeți. Blaj, 20 Decembrie 1934.

Emil Negruțiu
Președ. Cooperativei

FRIDERIC HÖNIG

ARAD, STRADA BARIȚIU 10-21

Cea mai veche și mai mare turnătorie de clopote din România.

Fondată
la anul 1840

La comandă fabrică clopote de orice mărime, din cel mai curat bronz pentru clopote, pe lângă garanță mare și cu prefixare precisă a tonurilor. Invenție proprie licențiate

Rechizite și scune de fer pentru clopote. Motoare electrice pentru clopote. — Telefon 376.

10

TURNATORIE DE CLOPOTE

FRITZ KAUNTZ

fost

SCHIEB & KAUNTZ

Sibiu — Str. Morilor 2

Livrează clopote de biserică pe garanție de ani îndelungați, turnate din material de prima calitate ca înainte de războiu, executate în mod artistic. Experiență îndelungată, de ani de zile, asigură o muncă ireproșabilă și un sunet armonios.

Cereți oferte speciale!

Pe scrisori rog a se indica adresa precisă

GROMEN & HERBERT S. A.

Fabrici de postav și stote de modă, Sibiu

Depozit de desfacere

CLUJ, Cal. Reg. Ferdinand No 13

Telefon 959

Sezonul de toamnă a sosit și odată cu el noi modele de haine bărbătești, pardesiuri și paltoane de iarnă precum și postav pentru uniforme școlare.

Crepp negru pentru smoking și paltoane de iarnă pentru dame. Postavuri, pături de lână și covoare în asortiment bogat.

Calitate bună garantată. Serviciu prompt.

Prețuri vechi, eficiente și neurcate.

9-9

